

МИНИСТЕРСТВО НА ЗЕМЕДЕЛИЕТО И ХРАНИТЕ

ИЗПЪЛНИТЕЛНА АГЕНЦИЯ ПО ГОРИТЕ

**УТВЪРДЕН СЪС ЗАПОВЕД: ЗАП - 1154/12.12.2023 г.
НА ИЗПЪЛНИТЕЛНИЯ ДИРЕКТОР НА ИАГ**

ПЛАН ЗА ДЕЙСТВИЕ
за опазване на планинския кеклик
(*Alectoris graeca graeca* (Meisner, 1804))
в България
за периода 2024-2033 г.

София, 2023 г.

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
Европейски фонд за регионално развитие

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
ОКОЛНА СРЕДА

Проект: № BG16M1OP002-3.020-0006-C01

„Изготвяне на План за действие за вида Планински кеклик (*Alectoris graeca graeca* (Meisner, 1804))“, финансиран по Оперативна програма „Околна среда 2014 - 2020 г.“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския фонд за регионално развитие.

Бенефициент: Национално ловно-рибарско сдружение „Съюз на ловците и риболовците в България“

Съставители на Плана: СНЦ Клуб „Приятели на Природен парк „Врачански Балкан“,

СНЦ „Зелени Балкани“ - Стара Загора.

----- www.eufunds.bg -----

Проект № BG16M1OP002-3.020-0006-C01 „Изготвяне на План за действие за вида Планински кеклик (*Alectoris graeca graeca*, Meisner, 1804)“, финансиран по Оперативна програма „Околна среда 2014 – 2020 г.“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския фонд за регионално развитие.

СЪДЪРЖАНИЕ

1. РЕЗЮМЕ	4
2. УВОД	6
2.1. Основание за разработване на Плана	6
2.2. Процес на разработване на Плана	8
2.3. Цел на Плана за действие	11
2.4. Териториален обхват на Плана за действие	11
3. ПРИРОДОЗАЩИТЕН И ЗАКОНОВ СТАТУС	12
3.1. Природозащитен статус	13
3.2. Законов статут	14
4. ОСНОВНИ СВЕДЕНИЯ ЗА ВИДА В СТРАНАТА	18
4.1. Таксономия и номенклатура	18
4.2. Биология на вида.....	21
4.3. Разпространение.....	22
4.4. Състояние на популацията	29
4.5. Екология на вида.....	35
4.6. "Тесни места" в жизнения цикъл на вида	39
4.7. Данни за отглеждане на вида на затворено.....	40
5. ЗАПЛАХИ И ЛИМИТИРАЩИ ФАКТОРИ	44
5.1. Неподлежащи на управление фактори	44
5.2. Подлежащи на управление фактори	46
6. ПРЕДПРИЕТИ МЕРКИ ЗА ОПАЗВАНЕ	52
6.1. Опазване на местообитания	53
6.2. Преки природозащитни мерки, изследователски мерки и мониторинг	57
6.3. Повишаване осведомеността за вида и необходимостта от опазването му	60
7. НЕОБХОДИМИ ПРИРОДОЗАЩИТНИ ДЕЙСТВИЯ	61
7.1. Законодателни и управленчески действия	61
7.2. Пряко опазване и възстановяване на вида и местообитанията му.....	64
7.3. Изследвания и мониторинг.....	69
7.4. Повишаване осведомеността, природозащитната култура и уменията за опазване на вида.....	72
7.5. Адаптивни и смекчаващи мерки	73
8. МОНИТОРИНГ И ОЦЕНКА НА ПЛАНА	75
9. ВРЕМЕНВА РАМКА И ИНДИКАТИВЕН БЮДЖЕТ НА ПРИРОДОЗАЩИТНИТЕ ДЕЙНОСТИ	83
10. ПРИЛОЖЕНИЯ	88

1. РЕЗЮМЕ

Предмет на плана за действие е видът *планински кеклик (Alectoris graeca graeca)* (Meisner, 1804). Той е с висок природозащитен статус и е включен в приложения на основни международни документи. **Съгласно Европейският червен списък на птиците**, публикуван от Европейската комисия, Международният съюз за защита на природата и Бърд Лайф Интернешънъл, 2021г. видът с научно наименование *Alectoris graeca* (Meisner, 1804) е с намаляваща популация, ендемичен за Европа вид е с категория NT - **почти застрашен вид**.

Планинският кеклик е включен в **приложения I и II** към Директива 2009/147/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 30 ноември 2009 г.

Според българското законодателство и нормативната уредба, видът е включен в Приложения 2 и 4 към **Закона за биологичното разнообразие (ЗБР)**.

По-голямата част от местообитанията на планинският кеклик попадат в обхвата на обектите от Националната екологична мрежа Natura 2000, съответно защитени зони, обявени по ЗБР и защитени територии, обявени по Закон за защитените територии (ЗЗТ).

Все още данните за вида планински кеклик на територията на Република България са недостатъчни за създаването на максимално ефективна система за защита. Ефективното планиране на опазване и възстановяване на вида изисква регулярен мониторинг на популацията и съвременното разпространение .

В настоящият план са разгледани предприетите мерки за опазване. Определени са заплахите и лимитиращите фактори за последните десет години.

На базата на направените анализи и констатации, са набелязани необходимите възстановителни, поддържащи и други природозащитни мерки за вида и неговите местообитания, групирани в категориите:

- Законодателни и управленчески;
- Пряко опазване и възстановяване на вида и местообитанията му;
- Изследвания и мониторинг

----- www.eufunds.bg -----

Проект № BG16M1OP002-3.020-0006-C01 „Изготвяне на План за действие за вида Планински кеклик (*Alectoris graeca graeca*, Meisner, 1804)“, финансиран по Оперативна програма „Околна среда 2014 – 2020 г.“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския фонд за регионално развитие.

- Повишаване на осведомеността, природозащитната култура и уменията по опазване на вида;
- Адаптивни и смекчаващи мерки.

Видът планински кеклик е най-често регистриран в планинските и полупланинските райони с изключение на Източни Родопи (на изток от Златоград), Сакар и Странджа (Симеонов и кол. 1990). Среща се в районите, в които пребивава, през цялата година. При много снежни и сурови зими извършва вертикални миграции, като слиза под 1000 m н.в. по южните склонове на планините (Симеонов и кол. 1990). Постоянен навсякъде в ареала (Romao, 2009).

При разработване на мерките е взето предвид, че приоритетно ще се прилагат такива, които са предвидени в НПРД за Натура 2000 за периода 2021-2027 г. А именно мерки за подобряване и поддържане на природозащитното състояние на местообитанията на вида - тревни типове природни местообитания чрез екологосъобразно управление на пасища и ливадни системи. Регулиране на коситбата и процесите на деградация, ерозия, рудерализация и техниките и периодите на косене. Предвидени са мерки за подобряване на местообитанията чрез прилагане и преминаване към биологично земеделие. Мерките са насочени към поддържане и подобряване на елементите на зелената инфраструктура в местообитанията на вида в обработваеми земи. Поддържане и подобряване на местообитанията на защитени видове птици в обработваеми земи чрез разнообразяване на отглежданите култури.

С разработените за всяка мярка подход за мониторинг и оценка, както и бюджет, съобразно времевата рамка 2023-2032 г., позовавайки се на основните и ръководещи критерии за реалистичност, изпълнимост и ефективност е посочен пътят, по който да се изпълнят поставените цели на настоящия план – „Да се гарантира опазването и подобряване на природозащитното състояние на вида планински кеклик – посредством: спиране на загубата и деградацията, както и подобряване състоянието и увеличаване площта на местообитанията на вида, чрез предприемане на ефективни мерки при стопанисването им, допълване на знанията за вида; увеличаване на обществената информираност и промяна в начина на мислене“.

----- www.eufunds.bg -----

Проект № BG16M1OP002-3.020-0006-C01 „Изготвяне на План за действие за вида Планински кеклик (*Alectoris graeca graeca*, Meisner, 1804)“, финансиран по Оперативна програма „Околна среда 2014 – 2020 г.“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския фонд за регионално развитие.

2. УВОД

2.1. Основание за разработване на Плана

Планът за действие за опазване на вида планински кеклик (*Alectoris graeca graeca* (Meisner, 1804)) в Република България за периода 2023-2032 г. („Плана/ът”) е инициран с проведена процедура чрез подбор на проектни предложения „Изготвяне/актуализиране на планове за действие за видове” по приоритетна ос 3 „Натура 2000 и биоразнообразие” на Оперативна програма „Околна среда 2014-2020 г. (ОПОС 2014-2020г.), съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския фонд за регионално развитие. Разработването е свързано и с изпълнението на Мярка 20 от Национална приоритетна рамка за действие за Натура 2000 (НПРД) за периода 2014-2020 г. – „Разработване/актуализиране на планове за действие за приоритетни видове”.

Изготвянето на Плана е възложено от Бенефициента по АДПБФП № Д -34-104/05.08.2020 Национален ловно рибарски съюз „Съюз на ловците и риболовците в България“ с Договор BG16M1OP002-3.020-0006-C01.

Планът е изготвен съобразно Задание за разработване на план за действие за опазване на вида планински кеклик в Република България, съгласувано от Министъра на околната среда и водите, на основание чл. 9, ал. 2 от *Наредба №5 от 01.08.2003г. за условията и реда за разработване на планове за действие за растителни и животински видове* (обн., ДВ, бр. 73 от 19.08.2003 г.) (Наредба № 5)

2.1.1. Законова и нормативна основа

- Законите основания за разработване на Плана са свързани с разпоредбите на ЗБР (чл. 35, т.4, чл. 52, чл. 53, т. 1 и чл. 54). Видът планински кеклик е приоритетен вид от Приложение № 2 към ЗБР (чл. 53, т.1), както е и вид за опазване и регулирано ползване от Приложение 4.
- С *Наредба № 5 от 01.08.2003 г. за условията и реда за разработване на планове за действие за растителни и животински видове* се уреждат условията и редът за разработване на планове за действие за диви растителни и животински видове.

С настоящия план се подпомага и изпълнението на ангажиментите на Република България, произтичащи от документи в областта, включително *Директива 2009/147/ЕО относно*

----- www.eufunds.bg -----

Проект № BG16M1OP002-3.020-0006-C01 „Изготвяне на План за действие за вида Планински кеклик (*Alectoris graeca graeca*, Meisner, 1804)“, финансиран по Оперативна програма „Околна среда 2014 – 2020 г.“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския фонд за регионално развитие.

опазване на дивите птици (наричана накратко Директива за птиците или Директива 2009/147/ЕО, транспонирана в ЗБР.

2.1.2. Необходимост от предоставяне на актуална информация и спазване на заложените дейности в предмета на опазване на защитените зони от общоевропейската мрежа Natura 2000.

Основната цел на Natura 2000 е да осигури условия за защита и оцеляване на най-ценните и застрашени животински и растителни видове и местообитанията им в Европа. Защитените зони се определят в съответствие с две основни за опазването на биологичното разнообразие директиви на Европейския съюз – Директива 92/43/ЕИО за запазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна, известна с краткото си име Директива за местообитанията, и Директива 2009/147/ЕО за съхранение на дивите птици, известна като Директива за птиците. Обект на защита по двете директиви са около 140 типа природни местообитания и над 600 вида растения и животни, които са от значение за Общността. Страните членки са длъжни да установят разпространението на тези местообитания и видове в своите територии и да поставят част от тях под защита, както и да ги управляват с цел запазване и устойчиво ползване. Резултатът е функционално единна мрежа от ключови територии за опазване на видовете и местообитанията. Natura 2000 се състои от два вида зони:

- Специално защитени зони (СЗЗ) – за птици;
- Зони под специална защита (ЗСЗ) – за местообитания и видове, без птици.

Известно е, че част от ангажиментите на Република България към ЕС се реализират и чрез планирането и последващото изпълнение на Националната рамка за приоритетни действия за Natura 2000 (НПРД), чиято подготовка напълно съответства на Стратегията за биоразнообразието на ЕС до 2030 г. Изпълнението на целите, формулирани чрез НПРД, е инструмент за ефективно управление на процесите, свързани с развитието, утвърждаването и функционирането на мрежата Natura 2000 в Република България. Тези процеси изискват широка обществена подкрепа и висока степен на обществена информираност на всички участници в тях.

Изготвена е и Национална информационна и комуникационна стратегия (НИКС) за Natura 2000 в Република България. Документът представлява стратегия, която следва да бъде

----- www.eufunds.bg -----

Проект № BG16M1OP002-3.020-0006-C01 „Изготвяне на План за действие за вида Планински кеклик (*Alectoris graeca graeca*, Meisner, 1804)“, финансиран по Оперативна програма „Околна среда 2014 – 2020 г.“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския фонд за регионално развитие.

изпълнявана в национален мащаб през периода 2014-2023 г. Общата цел на НИКС е да се подкрепи цялостният процес на комуникация на Натура 2000 през период от десет години. НИКС съдържа специфични цели, които са дефинирани както следва:

- Обща цел: Изграждане, развитие и поддържане на споделена визия за екологичната мрежа Натура 2000 в Република България.
- Специфична цел № 1: Повишаване на информираността, разбирането и обществената подкрепа за мрежата Натура 2000, като водещ фактор за социално-икономическо развитие;
- Специфична цел № 2 Формиране на осъзнато комуникационно поведение за участие в процесите по опазване на биологичното разнообразие в мрежата Натура 2000;
- Специфична цел № 3: Мотивиране на активно обществено участие в постигането на целите на Натура 2000.

Взаимовръзката между вида планински кеклик (*Alectoris graeca* (Meisner, 1804)) и НИКС е косвено свързана със Специфична цел № 2. Формиране на осъзнато комуникационно поведение за участие в процесите по опазване на биологичното разнообразие в мрежата Натура 2000, за постигането на която ще допринесат и някои от заложените мерки в т. №7.

2.2. Процес на разработване на Плана

2.2.1. Процес на разработване

Настоящият план е разработен на основание чл. 52, т.1 от Закона за биологично разнообразие и разпоредбите, въз основа на Задание за разработване на „План за действие за планински кеклик (*Alectoris graeca* (Meisner, 1804)) в България, за периода 2023-2033”, съгласувано от Министъра на околната среда на основание чл.9, ал.2 от Наредба № 5 от 1.08.2003 г за условията и реда за разработване на планове за действие за растителни и животински видове. (Наредба №5, ДВ бр. 73/19.08.2003 г.)

Разработването на Плана за действие за опазване на вида планински кеклик в Република България се изпълнява въз основа на Договор от 05.08.2020 г. сключен в резултат на проведена обществена поръчка. Национално ловно-рибарско сдружение - „Съюз на ловците и риболовците в България” – София (Бенефициент по Административен договор за БФП № BG 16M10P002-3.020-0006-C01 „Извършване на теренни проучвания и Разработване на план за действие за вида планински кеклик”, финансиран по Оперативна програма „Околна

----- www.eufunds.bg -----

Проект № BG16M10P002-3.020-0006-C01 „Изготвяне на План за действие за вида Планински кеклик (*Alectoris graeca graeca*, Meisner, 1804)“, финансиран по Оперативна програма „Околна среда 2014 – 2020 г.“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския фонд за регионално развитие.

среда 2014-2020 г.”, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейски фонд за регионално развитие) възлага на Изпълнителя „Зелени Балкани” етап №1 - Провеждане на проучвания за оценка на състоянието на популацията на вида. Дейностите отнасящите се до етап №2 - Разработване, обсъждане и одобрение на План за действие за вида планински кеклик (*Alectoris graeca graeca* (Meisner, 1804)) са реализирани от СНЦ Клуб Приятели на Природен парк Врачански Балкан.

При изпълнение на Договора, дейностите са разпределени в следната схема:

- Етап №1: Провеждане на проучвания за оценка на състоянието на популацията на вида.

Дейност 1.1. Провеждане на камерални проучвания

Дейност 1.2. Провеждане на анкетни проучвания

Дейност 1.3. Адаптиране на методология за теренните проучвания.

Дейност 1.4. Провеждане на теренни проучвания (мониторинг и оценка)

- Етап № 2: Разработване, обсъждане и одобрение на План за действие за вида планински кеклик (*Alectoris graeca graeca* (Meisner, 1804)).

Дейност 2.1 Разработване на проекто-план за вида.

Дейност 2.2 Провеждане на обществено обсъждане на плана.

Дейност 2.3 Внасяне на Плана в МОСВ и НСБР и процедури по съгласуване на изготвеният проект на План за действие.

2.2.2. Участници

Възложител на сключения договор по обществена поръчка с предмет: „Извършване на теренни проучвания и Разработване на план за действие за вида планински кеклик в Република България в изпълнение на проект № BG 16M10P002-3.020-0006-C01, финансиран по Оперативна програма „Околна среда 2014-2020 г.”, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейски фонд за регионално развитие е Национално ловно-рибарско сдружение „Съюз на ловците и риболовците в България” – София (НЛРС – СЛРБ). Настоящият план е разработен от Сдружение „Клуб „Приятели на Природен парк „Врачански Балкан“ и Сдружение „Зелени Балкани – Стара Загора“.

Активно участие и принос в разработването на плана имат инж. Николай Ненчев, инж. Цветан Цветков, Симеон Марин, Георги Дулев, Ивелин Иванов, Красимир Дончев, инж.

----- www.eufunds.bg -----

Проект № BG16M10P002-3.020-0006-C01 „Изготвяне на План за действие за вида Планински кеклик (*Alectoris graeca graeca*, Meisner, 1804)“, финансиран по Оперативна програма „Околна среда 2014 – 2020 г.“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския фонд за регионално развитие.

Даниела Борисова, служители на НЛРС – СЛРБ, представители на ловни сдружения, чуждестранни специалисти Prof. Domenico Fulgione, Италия и др.

Осигурена и изпълнена е процедура за активно участие на заинтересовани страни, от които е събрана необходимата информация: ловни сдружения, арендатори на ловни площи, горски предприятия и поделения на горското стопанство, администрации на защитени територии, РИОСВ и МОСВ, ИБЕИ – БОЦ и др.

2.2.3. Изисквания към участниците

Разработването на Плана е изцяло съобразено с утвърденото Задание. Ключовият екип за изготвяне, съгласно и договорените условия, включи ръководител на екипа, двама ключови експерти и експерт ГИС с ясно дефинирани отговорности и изисквания към работата.

2.2.4. Етапи на обществени обсъждания при изготвянето на плана

За успешното изпълнение на Плана, добрата комуникация между Изпълнителя и Възложителя е от съществено значение. Съгласувани са конкретни действия и са провеждани неофициални работни срещи, консултации, разговори и др.

Поддържана е постоянна текуща комуникация, провеждани са работни срещи с екипа, ключови и неключови експерти и други заинтересовани страни. Изпълнителят се ангажира с организирането, провеждането и отразяването на постигнатите резултати по време на работните срещи, а именно решаване на текущи казуси с цел оптимизиране на крайните резултати.

Публично обсъждане на проекта на плана за действие с всички заинтересовани страни, включително представители на НПО, МОСВ, ИАГ, НЛРС - СЛРБ и други заинтересовани институции е проведено на 09 май 2023 г., при стриктно спазване на изискванията на Наредба № 5, за провеждане на обществено обсъждане. За проведеното представяне на плана и дискусии, в обхвата на общественото обсъждане е разработен протокол (Приложение 10). Всички материали по разработване на Плана, обявяване и провеждане на общественото обсъждане са представени в ПРИЛОЖЕНИЕ 10. Направените целесъобразни бележки и препоръки са отразени в текста и окончателният вариант на плана за действие е внесен в МОСВ на 15 май 2023 г. за разглеждане от Националният съвет по биологично разнообразие (НСБР). Заседанието на НСБР по разглеждане на Плана за действие се проведе на 30.08.2023 год. На заседанието е представено становище с препоръки на

----- www.eufunds.bg -----

Проект № BG16M1OP002-3.020-0006-C01 „Изготвяне на План за действие за вида Планински кеклик (*Alectoris graeca graeca*, Meisner, 1804)“, финансиран по Оперативна програма „Околна среда 2014 – 2020 г.“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския фонд за регионално развитие.

Дирекция „Национална служба за защита на природата“ (НСЗП). Всички препоръки са отразени в настоящият вариант на Плана. (ПРИЛОЖЕНИЕ 10)

2.3. Цел на Плана за действие

2.3.1. Основна цел

Основната цел на Плана за действие за опазване на вида планински кеклик (*Alectoris graeca graeca* (Meisner, 1804)) в Република България за периода 2023-2032 г. е:

Да се преустанови намаляването на популацията на вида Планински кеклик, чрез планиране и изпълнение на ефективни мерки по опазване, подобряване и увеличаване на площта на неговите местообитания.

2.3.2. Второстепенни цели (задачи)

Да се формулират конкретни задачи, при изпълнението на които ще се постигне изпълнението на основната цел.

- Да се направи анализ на факторите на средата и тяхното въздействие върху популацията на вида, като се установят негативните последици от съвременното стопанисване на местообитанията на вида;
- Да се установят потенциални зони на хибридизация с вида тракийски кеклик (*Alectoris chukar* (Gray, 1830)) и последиците за двата вида в тези зони;
- Да се набележат ефективни преки мерки за опазване на вида и неговите местообитания, както и последващ мониторинг на популацията на вида;
- Да се подобри обществената осведоменост и информираност за вида, с цел намаляване на негативното въздействие от туризъм и безпокойство.

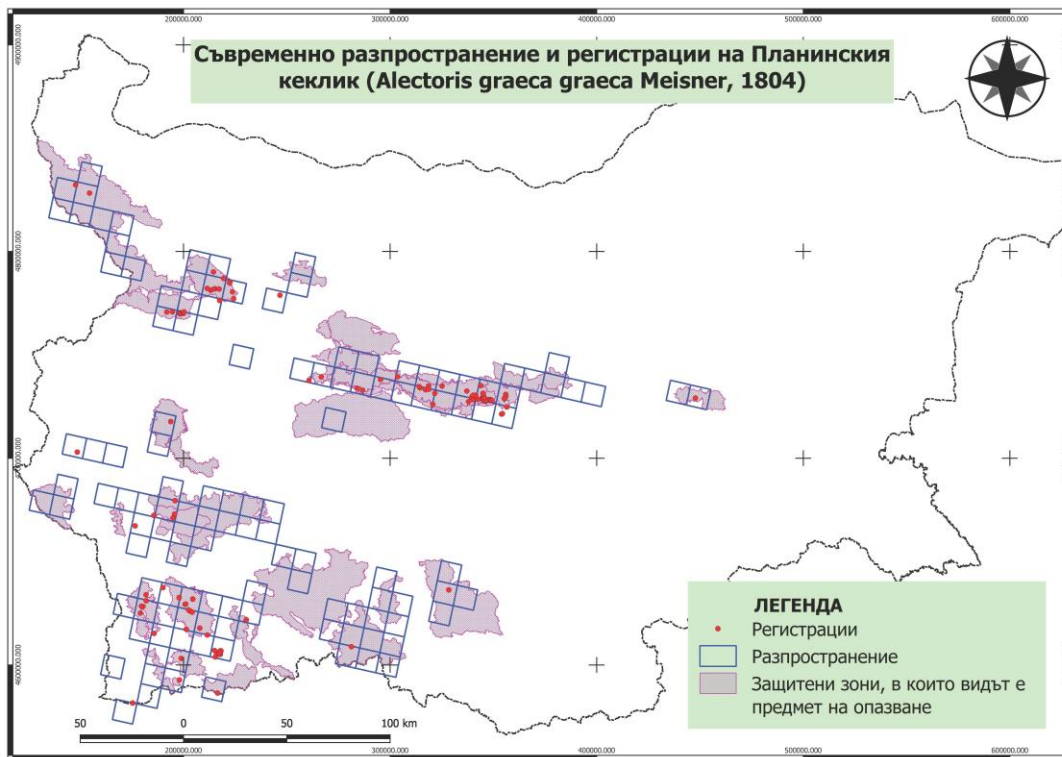
2.4. Териториален обхват на Плана за действие

След обстоен анализ на цялата налична информация за разпространението на вида и обработка на предоставеният картен материал, база данни с координати от отделни регистрации на вида, както и анализ на наличната литература за вида е обособен териториален обхват на Плана за действие, който покрива площ от 12 500 кв.км или 125 квадрата 10x10 км (не броим един квадрат, който се намира в най-югозападната част, и е извън границата на България). (За подробно описание на информацията за разпространението на вида виж. т.4.3. Разпространение). Териториалният обхват е

----- www.eufunds.bg -----

Проект № BG16M1OP002-3.020-0006-C01 „Изготвяне на План за действие за вида Планински кеклик (*Alectoris graeca graeca*, Meisner, 1804)“, финансиран по Оперативна програма „Околна среда 2014 – 2020 г.“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския фонд за регионално развитие.

визуализиран в Фиг.1. Териториален обхват на плана по области и общини е уточнен в ПРИЛОЖЕНИЕ № 7 и ПРИЛОЖЕНИЕ №11.

Фиг.1 Териториален обхват на Плана за действие за планински кеклик в България.

3. ПРИРОДОЗАЩИТЕН И ЗАКОНОВ СТАТУС

В **Таблица № 1** е схематично представен природозащитния и законов статут на вида балкански, планински кеклик (*Alectoris graeca graeca*, (Meisner 1804)), разгледан обстоятелствено в текущия раздел.

Таблица № 1. Природозащитен и законов статут на вида

№	Таксон български	Таксон латински	ЗБР	ДП	БК	CITES	ЧКБ, 2015 г.	ЧКБ, 1985 г.	ЗЛОД	IUCN
	Клас Птици	Aves								
	Разред Коккошоподобни	Galiiformes								
	Сем. Фазанови	Phasianidae								

----- www.eufunds.bg -----

Проект № BG16M1OP002-3.020-0006-C01 „Изготвяне на План за действие за вида Планински кеклик (*Alectoris graeca graeca*, Meisner, 1804)“, финансиран по Оперативна програма „Околна среда 2014 – 2020 г.“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския фонд за регионално развитие.

1.	Балкански кеклик	<i>Alectoris graeca graeca</i>	II, IV	I, II A	III	не е вкл.	с EN[A-1-c]	не е вкл.	Приложение 1	NT A2bcd+3bcd+4bcd
----	------------------	--------------------------------	--------	---------	-----	-----------	-------------	-----------	--------------	-----------------------

Легенда:

ЗБР - Закон за за биологичното разнообразие;

II, IV - видът е включен в Приложение № съответно 2 и 4;

ДП - Директива 2009/147/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 30 ноември 2009 година относно опазването на дивите птици (ОВ L 20, 26.1.2010г., стр. 7—9) (Директива за птиците);

БК - Конвенция за опазване на дивата европейска флора и фауна и природните местообитания (Бернска конвенция), III- видът е включен в приложение 3

CITES - Конвенция по международна търговия със застрашени видове от дивата флора и фауна

ЧКБ, 2015 г. - Червена книга на Република България, 2015 г. – категория NT – почти застрашен;

ЧКБ, 1985 г. - Червена книга на Република България, 1985 г.

ЗЛОД - Закон за лова и опазване на дивеча, 2000 - видът е включен в Приложение № 1 към чл. 5, ал. 2, т. 1 и ал. 5, Списък с видове обект на лов.

IUCN - Червен списък на световно застрашените видове на IUCN (Международен съюз за защита на природата и природните ресурси) - NT - почти застрашен.

3.1. Природозащитен статус

В международен мащаб съгласно категоризацията на Международния съюз за защита на природата (IUCN) от 2020 г. и към днешна дата, вида планински кеклик (*Alectoris graeca* (Meisner, 1804)) е включен в червения списък с категория почти застрашен вид (**Near Threatened**) на Световно (последна промяна 30 Август 2020) и Европейско ниво (последна промяна 18 Декември 2020 г.). Попада в критерии A2bcd+3bcd+4bcd, което означава съответно в популационно отношение намаляване на заеманата площ, на размера на разпространение и/или на качеството на местообитанието. Намаляването може да включва, както миналото, така и бъдещото, когато намаляването или причините за него може да са необратими или да не са прекратяеми, основаващи се на деградация, потенциално използване (експлоатация) на местообитанията.

На национално ниво в Червената книга на Република България (2015 г.) видът Балкански кеклик (*Alectoris graeca* (Meisner, 1804)) е включен с природозащитен статус в България: **застрашен вид EN[A-1-c]**;

----- www.eufunds.bg -----

Проект № BG16M1OP002-3.020-0006-C01 „Изготвяне на План за действие за вида Планински кеклик (*Alectoris graeca graeca*, Meisner, 1804)“, финансиран по Оперативна програма „Околна среда 2014 – 2020 г.“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския фонд за регионално развитие.

Даден таксон принадлежи към тази категория, когато има много висок риск от изчезване поради малки популации, фрагментирано разпространение, изолация и/или бързо намаляване (численост или площ на разпространение), отговарящи на критерии А-Е на тази категория според IUCN. Таксоните отнесени към тази категория е много вероятно да преминат към категорията критично застрашени, ако неблагоприятните фактори продължават да действат.

В Червена книга на НР България (Ботев и Пешев, 1985) видът планински кеклик (*Alectoris graeca* (Meisner, 1804)) не е включен.

Директивата 2009/147/ЕО на Европейския парламент и на Съвета относно опазване на дивите птици (наричана за краткост Директива 2009/147/ЕО) по конкретно чл. 12 от нея, изисква от страните-членки да извършват мониторинг върху природозащитното състояние (ПС) на видове, представляващи интерес за Общността (включени в Приложения I, II А), какъвто е и планинският кеклик. Мониторингът следва да регистрира измененията а ПС на видовете, както в мрежата Натура 2000, така и извън нея. До момента данните за видовете, предмет на опазване в Република България, са набирани целенасочено в рамките на няколко големи проекта за целите на докладването по чл. 12 на Директива 2009/147/ЕО, реализирани в периода 18.04.2019 до 30.10.2019 г.

Проект „Анализи и проучвания на видове и природни местообитания, предмет на докладване по чл. 17 от Директива за местообитанията и чл. 12 от Директива за птиците”

За всеки вид птица предмет на докладване се включва информация свързана с популация и разпространение на гнездящите видове, популационни тенденции, карти на разпространение, влияния и заплахи, мерки за управление и др.

Данните са достъпни на интернет адрес: https://nature-art12.eionet.europa.eu/article12/summary?period=3&subject=Alectoris+graeca&reported_name=A878 и анализирани по-подробно към т.4.4 Състояние на популацията на планински кеклик.

3.2. Законов статут

3.2.1. Международно законодателство

планинският кеклик е обект на правна защита по силата на редица международни нормативни документи, по които Република България е страна.

----- www.eufunds.bg -----

Проект № BG16M1OP002-3.020-0006-C01 „Изготвяне на План за действие за вида Планински кеклик (*Alectoris graeca graeca*, Meisner, 1804)“, финансиран по Оперативна програма „Околна среда 2014 – 2020 г.“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския фонд за регионално развитие.

Съгласно международното законодателство, видът планински кеклик (*Alectoris graeca* (Meisner, 1804) е защитен по смисъла на **Конвенцията за опазване на дивата европейска флора и фауна и естествените местообитания** - Бернска конвенция (<https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list?module=treaty-detail&treatynum=104>), включен в Приложение III (защитени животински видове). Целите на **Бернската конвенция** са запазването на дивата флора и фауна и техните местообитания и по-специално на тези видове и местообитания, чието запазване изисква сътрудничеството на няколко държави, както и подпомагането на това сътрудничество.

Основните ангажименти на договарящите се страни (в т. ч. и Република България) по прилагане на Бернската конвенция са: Вземане на необходимите мерки за поддържане или адаптиране на популацията на дивата флора и фауна на такова ниво, което отговаря по-специално на екологичните, научните и културните изисквания, като се отчитат икономическите изисквания, условията за отдих, както и нуждите на подвидове, разновидности или форми, изложени на риск в дадени райони; Предприемане на необходимите стъпки за стимулирането на национална политика за запазване на дивата флора и фауна и природните местообитания, като се отделя специално внимание на застрашените от изчезване и уязвими видове и особено на ендемичните видове и на застрашените местообитания в съответствие с разпоредбите на тази конвенция; Всяка договаряща страна се задължава в своята политика за планиране и развитие, както и в мерките за борба срещу замърсяването, да има предвид запазването на дивата флора и фауна; Стимулиране на образованието и разпространяване на обща информация относно необходимостта от запазване на видовете от дивата флора и фауна, както и техните местообитания; **Съгласно Европейският червен списък на птиците**, публикуван от Европейската комисия, Международният съюз за защита на природата и Бърд Лайф Интернешънъл, 2021 г.

Видът с научно наименование *Alectoris graeca* (Meisner, 1804) е с намаляваща популация, ендемичен за Европа вид е с категория NT - почти застрашен вид.

Видът планински кеклик (*Alectoris graeca* (Meisner, 1804)) не фигурира в Приложенията на Конвенцията по международна търговия със защитени видове от дивата флора и фауна (Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora, CITES).

----- www.eufunds.bg -----

Проект № BG16M1OP002-3.020-0006-C01 „Изготвяне на План за действие за вида Планински кеклик (*Alectoris graeca graeca*, Meisner, 1804)“, финансиран по Оперативна програма „Околна среда 2014 – 2020 г.“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския фонд за регионално развитие.

3.2.2. Законодателство на Европейския съюз и национално законодателство -

Планинският кеклик е включен в приложение I и приложение ПА към Директива 2009/147/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 30 ноември 2009 г. относно опазването на дивите птици и техните местообитания. В тази връзка видът подлежи на специални мерки по опазване на неговите местообитания, за да се осигури оцеляването и размножаването му в района на разпространение.. Поради своето популационно ниво, географско разпространение и репродуктивен ръст в границите на Общността видовете, изброени в приложение II, могат да бъдат ловувани в съответствие с националното законодателство. Държавите-членки гарантират, че ловът на тези видове не излага на опасност действията по опазване, предприети в техния район на разпространение.

Видът не фигурира в Директива 92/43/ЕИО на Съвета за Европа за опазване на естествените местообитания на дивата флора и фауна.

Съгласно българското национално законодателство, законовият статут на планинският кеклик (*Alectoris graeca* (Meisner, 1804)) е определен в ЗБР (приоритетен вид от Приложение № 2 и вид за опазване и регулирано ползване от Приложение № 4). При наличие на необходимите условия за разработване на планове за действие, с предимство се разработват тези за приоритетните видове от Приложение № 2 и защитените видове от Приложение № 3. Видовете, посочени в приложение № 2, се обявяват за защитени на територията на цялата страна. Местообитанията на вида също са обект на опазване и за тях се обявяват защитени зони от Националната екологична мрежа.

Планинският кеклик е включен в приложение № 4 към ЗБР. Това са видове обявени за опазване и регулирано ползване на територията на цялата страна. В зависимост от състоянието на популациите и биологичните изисквания на отделните видове от приложение № 4 режимите и условията за ползването им обхващат: предписания за достъп до определени райони; временна или местна забрана за ползване на вида или определени популации; срокове, правила и методи за ползване; въвеждане на разрешителен режим или определяне на квоти за ползване на екземпляри; условия за покупка, продажба, притежаване, предлагане за продажба или транспортиране с цел продажба или изнасяне зад граница на екземпляри или части от тях; условия за отглеждане и размножаване на животински и растителни видове при контролирани от човека условия. За видовете птици от приложение № 4 се забраняват: ловуването и обезпокояването в

----- www.eufunds.bg -----

Проект № BG16M1OP002-3.020-0006-C01 „Изготвяне на План за действие за вида Планински кеклик (*Alectoris graeca graeca*, Meisner, 1804)“, финансиран по Оперативна програма „Околна среда 2014 – 2020 г.“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския фонд за регионално развитие.

сезона на размножаване и отглеждане на малките, както и по време на завръщане на мигриращите птици в местата на отглеждане на малките; разрушаването, увреждането или преместването на гнезда; унищожаването, както и събирането и задържането на яйца, включително в случаите, когато те са изоставени.

Закон за лова и опазване на дивеча, Обн. ДВ. бр.78 от 26 Септември 2000, посл. изм. и доп. ДВ. бр.11 от 2 Февруари 2023 г. – Видът е включен в Приложение 1, като обект на лов.

Национални планове и други стратегически документи

Като част от националното Законодателство към момента се разработва **Проект на стратегия за биологичното разнообразие на Република България**. Част от тази стратегия и първа цел е постигане на пълно прилагане на Директивата за птиците и Директивата за местообитанията, съответстваща на основните ни ангажименти в Европейската стратегия, а именно: Да се предостави правна защита на най-малко 30% от сухоземната територията и 30% от морските територии на ЕС и да се осигури интегриране на екологичните коридори в рамките на ефективно действаща трансевропейска мрежа за защита на природата“; Да се предостави строга защита на най-малко една трета от защитените зони на ЕС, включително всички останали девствени и вековни гори в ЕС“; Да се осигури ефективно управление на всички територии, обект на защита, като се определят ясни природозащитни цели и мерки и се извършва подходящ мониторинг“; Опазването на застрашените и стопански ценните видове извън естествената им среда (*ex situ* опазване) е важна дейност, която допълва и подпомага опазването на видовете в рамките на естествените им местообитания (*in situ*) и е с основно значение за изпълнението на целите на СБРРБ. Дейностите по *ex situ* опазване в страната се извършват от вивариуми, зоологически или ботанически градини, дендрариуми, живи колекции и в центрове за размножаване и отглеждане на защитени видове.

Стратегия на ЕС за биологичното разнообразие до 2030 г.

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/HTML/?uri=CELEX:52020DC0380&from=EN>

Като част от Европейската стратегия за опазване на биологичното разнообразие. Правоприлагането във връзка с Директивата за птиците и Директивата за местообитанията

----- www.eufunds.bg -----

Проект № BG16M1OP002-3.020-0006-C01 „Изготвяне на План за действие за вида Планински кеклик (*Alectoris graeca graeca*, Meisner, 1804)“, финансиран по Оперативна програма „Околна среда 2014 – 2020 г.“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския фонд за регионално развитие.

ще се съсредоточи върху завършването на мрежата „Натура 2000“, ефективното управление на всички зони, разпоредбите за опазване на видовете, както и върху видовете и местообитанията, при които се наблюдават тенденции за намаляване на тяхната численост. Комисията също така ще гарантира по-ефективното изпълнение, правоприлагане и, при необходимост, преразглеждане и изменение на законодателството в областта на околната среда, засягащо биологичното разнообразие. Ловът да бъде премахнат или намален до равнище, даващо възможност за възстановяване и опазване на видовете. Насоки относно подбора на биологичните видове и местообитанията, за да се гарантира, че поне 30 % от защитените видове и местообитания, които понастоящем не са с благоприятно състояние, ще бъдат класифицирани в тази категория или при тях ще е налице категорична положителна тенденция.

4. ОСНОВНИ СВЕДЕНИЯ ЗА ВИДА В СТРАНАТА

4.1. Таксономия и номенклатура

4.1.1 Таксономия и номенклатура.

Клас: Птици (Aves)

Разред: Кокошоподобни (Galliformes)

Семейство: Фазанови (Phasianidae)

Род: Кеклици (Alectoris)

Вид: Планински кеклик (*Alectoris graeca* Meisner, 1804)

Номинантен подвид за България: Балкански кеклик (*Alectoris graeca graeca* (Meisner, 1804)).

Други наименования:

Perdix saxatilis M. u. W.: Reiser, 1894: 138;

Caccabis saxatilis Maier: Клайн, 1909: 104;

Alectoris graeca Meisner: Патев, 1950: 327.

Наименования на вида в България: Балкански кеклик, скална яребица, каменарка, гламска еребица

Наименование на вида на английски: Rock partridge

Близки видове: Тракийски кеклик (*Alectoris chukar* (Gray, 1830), червен кеклик (*Alectoris*

----- www.eufunds.bg -----

Проект № BG16M1OP002-3.020-0006-C01 „Изготвяне на План за действие за вида Планински кеклик (*Alectoris graeca graeca*, Meisner, 1804)“, финансиран по Оперативна програма „Околна среда 2014 – 2020 г.“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския фонд за регионално развитие.

rufa (Linnaeus, 1758)).

Източносредиземноморски вид, разпространен в Алпите, централни и южни Апенини от Франция до Австрия, Словения и Хърватска, Босна и Херцеговина, Италия (включително Сицилия), Албания, България и Гърция. Популацията в България се отнася към номинантния подвид (*Alectoris graeca graeca* (Meisner, 1804).

Род *Alectoris* е широко разпространен в райони със сух и континентален климат, от Азия до Средиземноморския басейн (Madge and McGowan, 2002), и присъства в Югоизточна Европа с четири вида: Скална яребица *Alectoris graeca*, „Източна“ скална яребица (или Сиукар) (*Alectoris chukar*), „Червена“ яребица (*Alectoris rufa*) и Сардинска яребица (*Alectoris barbara*) (Bricchetti and Fracasso, 2004).

Alectoris graeca е вид с ограничено географско разпространение в Централна и Южна Европа (Cattadori et al., 1999; Randi, 2006). В рамките на този обхват на разпространение скалната яребица се среща с три различни подвида:

- *Alectoris graeca saxatilis* може да се намери в разпръснати и често изолирани популации в планинските райони на различните държави, които споделят Алпите, като италианските Доломити (Cattadori et al., 1999, 2003), Френските Алпи (Bernard - Laurent, 1991, 2000), Австрийските Алпи (Bednar-Field et al., 2011) и Динарските Алпи на югозападните Балкани (Вогрин, 2001);
- *Alectoris graeca whitakeri* е строго ендемичен и присъства само на остров Сицилия в Италия (Korso, 2010);
- *Alectoris graeca graeca*, който е разпространен на Балканския полуостров и главно в Южна България (Драгоев, 1974; Николов & Спасов, 2005; Voev et al., 2007), Албания (Lucchini & Randi, 1998; Randi, 2006), Северна Македония, Сърбия, части от Хърватия и Словения (Muzinic, 1995; Stevanovic et al., 2005) и голяма част от Гърция. Конкретно в Гърция видът се среща във всички планински континентални райони от източна Македония до Пелопонес включително Йонийските острови Лефкада и Кефалония (Papaevangelou et др., 2001; Manios et al., 2002a, 2002b; Triantafyllidis et al., 2005, 2007) и остров в Егейско море на Евбея (Manios, 2002).

Някои автори (Madge и McGowan, 2002; Bricchetti и Fracasso, 2004) отнасят популациите на Апенините на подвида *saxatilis*, докато Priolo (1984) разделя популацията на Апенините на четвърти подвид (*Alectoris graeca orlandoï*), въз основа на редица морфологични

----- www.eufunds.bg -----

Проект № BG16M1OP002-3.020-0006-C01 „Изготвяне на План за действие за вида Планински кеклик (*Alectoris graeca graeca*, Meisner, 1804)“, финансиран по Оперативна програма „Околна среда 2014 – 2020 г.“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския фонд за регионално развитие.

особености. Въпреки това, генетични изследвания, базирани на ДНК анализ (Lucchini и Randi, 1998; Randi et al., 1992, 1998, 2003) показват, че популацията на Апенините е свързана с този на балканския подвид *Alectoris g. graeca* (както е предложено от Vaurie, 1959), а не към индивиди от подвида *alpina* и следователно не подкрепят хипотезата за диференциран подвид в Апенините.

Както се вижда от изложеното по-горе има съществени различия в наименованието на вида и подвидовете. Най-същественото у нас обаче е свързано с наименованията „планински“ и „балкански“ кеклик. Екипа по разработването на настоящият План счита, че е крайно време да се въведе единство в наименованията по отношение на номинантният подвид (*Alectoris graeca graeca*). Според нас с наименованието „Планински кеклик“ следва да бъде обозначаван вида - (*Alectoris graeca*). Мотив за това е биологията и екологията на птицата, която обитава ареали с надморска височина от 400 м, но най-вече от 900 м до над 2500 м., което на практика означава, че вида се среща в планински условия. С наименованието „Балкански кеклик“ би следвало да се идентифицира номинантният подвид (*Alectoris graeca graeca*). Като мотив следва да изтъкнем, че понятието „Балкански“ е свързано не с планина по принцип, а с географски район – в случая Балканският полуостров. Този подход е възприет и във Фауна на България, т. 20, (Симеонов, Мичев, Нанкинов, 1990 г.)

4.1.2 Морфологично описание на вида

Скалната яребица (*Alectoris graeca*) е средно голяма кокошева птица, малко по-голяма от останалите видове от род *Alectoris* (обща дължина 320-350 мм, размах на крилата 460-530 мм). Тялото е компактно със заоблена глава, опашка и къс врат, доста широки крила. Горни части с променлив цвят от гълъбово сиво до кафеникаво-сиво, гърдите са сиви, а коремът бледоканелен. Гърлото и гушата са бели и са оградени с черна ивица, „огърлица“, която на гърдите е заоблена. Хълбоците са белезникави с тъмни напречни препаски. На ушите са с черни перца и с черен ръб по цялата основа на горната получовка, за разлика от други видове кеклици (Симеонов и др. 1990, McGowan and Kirwan 2015).

Половият диморфизъм е слабо изразен. Мъжките по едри, с по ярко оперение и шпора на стъпалото (Bernard-Laurent et al., 2003). Теглото им е от 550 до 850 грама. Женските по еднообразно оперени и без шпора. Теглото им варира от 410 до 650 грама. Младите екземпляри са с по-малък размер, нямат характерната окраска на главата и гърлото и с

----- www.eufunds.bg -----

Проект № BG16M1OP002-3.020-0006-C01 „Изготвяне на План за действие за вида Планински кеклик (*Alectoris graeca graeca*, Meisner, 1804)“, финансиран по Оперативна програма „Околна среда 2014 – 2020 г.“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския фонд за регионално развитие.

намалени препаски на хълбоците. Периодът на линееене е много продължителен – мъжките започват да сменят пера още в края на май, а женските от юни. Пълната смяна на оперението продължава до есента. (Фауна на България, т. 20, Симеонов, Мичев, Нанкинов, 1990 г.)

Пуховото оперение е сивкаво, без жълтеникав оттенък, с тъмни кафяви надлъжни ивици. Липсата на жълтеникав оттенък и ясно изразените надлъжни ивици ги отличават от малките на тракийския кеклик.

Двата пола се отличават от тракийският кеклик (*Alectoris chukar*) по цвета на гърлото и гушата, формата на „огърлицата“ и цвета на „ушичките“. При тракийският кеклик гърлото и гушата са кремави, „ушите“ са с кафяви пера и „огърлицата“ завършва остро на гърдите. И двата пола на тракийският кеклик са малко по-дребни. (Михайлов и Стоянов, 2001 г.) В полет почти е невъзможно да се намери разлика между двата вида. Птицата излита неочаквано и внезапно, лети в права линия, не много високо над земята, но е привързан към местообитанията си и не отлита далеч от тях. По земята бяга бързо.

4.2. Биология на вида

Балканският кеклик е моногамна птица. През март-май образува двойки. Токуващи мъжки могат да бъдат чути най-често през април-май, но и извън този период. Мъжките издават характерен силен звук „ке-ке-ке-ки-кии“, като застават на по-високо и открито място от терена – скален блок, праг, ръб на венец и др. В зависимост от релефа на терена и метеорологичната обстановка, звукът на този вид може да бъде чут и ясно различен от голямо разстояние, в някои случаи от няколкостотин метра.

Гнезди на земята - по перваза на каменни сипеи, в тревата или храстите, върху обрасли с трева и с бурени скални тераси и др. Гнездото е плитка трапчинка и е застлано със сухи треви и листа. Гнездовият период е от края на април до юни. (Михайлов и Стоянов, 2001 г.) Женската снася от края на април до юни 8-14 жълтеникаво-бели яйца с размери около 45:31 мм., тегло около 20 грама и ги мъти предимно тя. Периодът на инкубация е различен според различните автори – от 21 до 24 дни. Според данни за Северна Гърция успехът при излюпването 90,8% (70,6-100%). Шестдесет процента от гнездата са успешни. (K. Vavalekas, Ch. Thomaidis et al., 1993) Малките са гнездобегълци. На 7-10-ия ден могат да летят, на 90-дневна възраст израстват напълно, а на 120 дни достигат теглото на възрастните птици. За малките се грижат двамата родители. Загубите при малките са най-високи в първите 1-2 седмици след излюпването. (Bernard-Laurent 1989 и Bernard-Laurent, A. &

----- www.eufunds.bg -----

Проект № BG16M1OP002-3.020-0006-C01 „Изготвяне на План за действие за вида Планински кеклик (*Alectoris graeca graeca*, Meisner, 1804)“, финансиран по Оперативна програма „Околна среда 2014 – 2020 г.“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския фонд за регионално развитие.

Léonard, P. 1998). Основните загуби са от хищни бозайници - лисица, дива котка и различни видове порови.

Извън гнездовия сезон живее на ята, а през размножителния период – на двойки. През есента се събира на ята от 7 – 16 екземпляра (Симеонов, Мичев, Нанкинов, 1990 г.), като обикновено ятата са около 9-10 птици (непубликувани данни ДПП „Врачански Балкан“) и прекарва зимата така.

Характерна особеност в размножаването му, която е от значение и за размера и жизнеспособността на популацията му, е склонността му към хибридизация с близки видове (тракийски кеклик (*A. chukar*), червен кеклик (*A. rufa*), включително и в естествени условия. Това ще бъде разгледано по-подробно в т. 4.5.3.

4.2.2 Хранене

Храни се предимно с растения – семена, плодове и зелени стъбла, листа и пъпки. През зимата събира растителна храна сред храсти, кошари, ферми, по пътищата и в дворовете. През пролетта – пъпки и зелени филизи; през лятото семена, плодове, тревни стъбла, мравки, гъсеници и др. безгръбначни; през есента семена и насекоми. (Симеонов, Мичев, Нанкинов, 1990 г.)

Според Петров и др. (1972) дивите растения съставляват 92,7 % от храната (семена 66,77 %, зелени листа – 25,90 %), земеделски култури – 7,19%, храстова растителност – 0,09% и животинска храна – 0.05%.

4.3. Разпространение

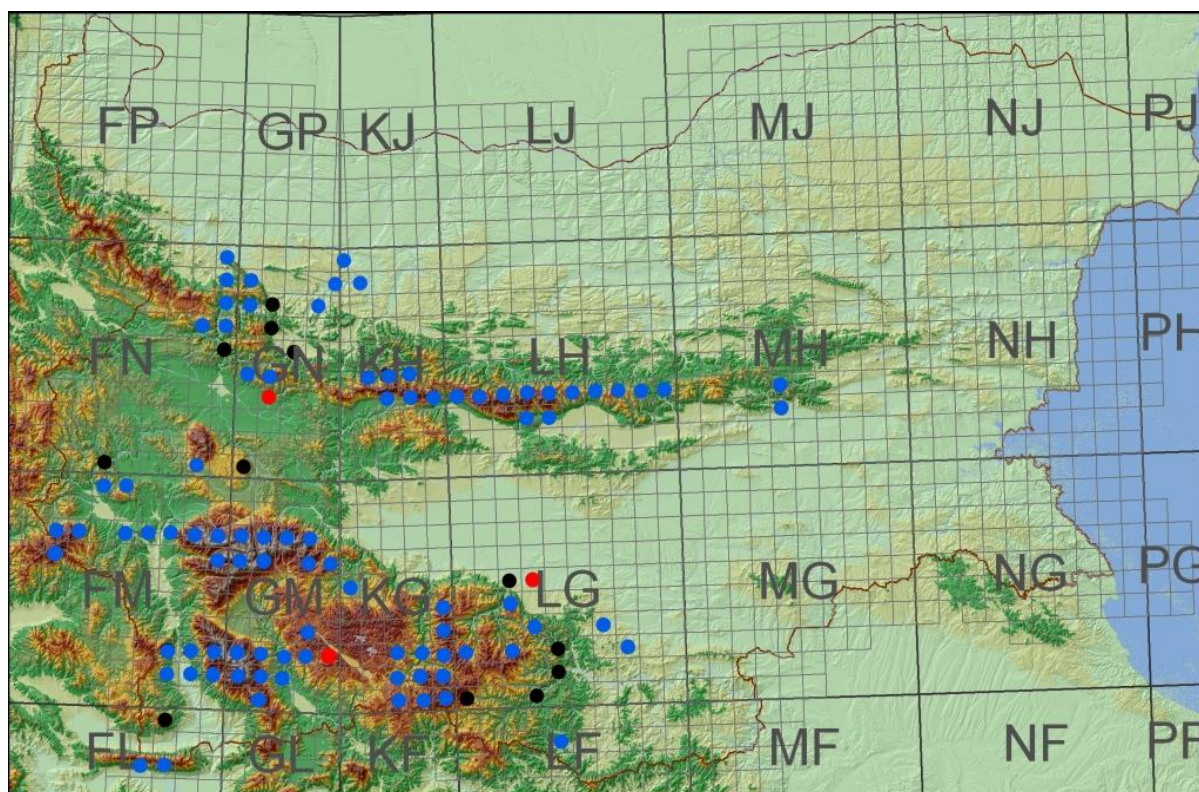
Номинантният подвид *Alectoris graeca graeca* е разпространен на Балканския полуостров в Южна България, Централна и Западна Стара планина. (Драгоев, 1974; Николов и Спасов, 2005; Боев и др., 2007), Албания (Lucchini & Ранди, 1998; Randi, 2006), някои страни от бивша Република Югославия (Музинич, 1995; Стефанович и др al., 2005) и голяма част от Гърция, където освен в континенталната част, видът се среща и на някои острови – Лефкада и Кефалония в Йонийско море (Papaevangelou et al., 2001; Маниос, 2002; Manios et al., 2002a, 2002b; Triantafyllidis et al., 2005, 2007) и о. Евбея в Егейско море (Manios, 2002).

Според последни ДНК анализи (Lucchini и Randi, 1998; Randi et al., 1992, 1998, 2003) популацията на Апенините е също от този подвид.

В България видът се среща във всички планини и полупланински области с изключение на Източните Родопи, Сакар и Странджа. В миналото пролетният запас е възлизал на около 20 000 птици (Симеонов и др., 1990). По настоящем има различни оценки на числеността в страната: 600–1000 гнездящи двойки (Костадинова, 1997); 2500 гнездящи двойки (Нанкинов и кол. 2004) и 3000 гнездящи двойки (Костадинова, Михайлов, 2002). В целия ареал числеността намалява.

Нуждата от актуална информация за разработването на настоящият План наложи да бъдат планирани и теренни проучвания на вида в две направления – събиране на информация за територии в които видът зимува и изследване на разпространение по време на гнездовия сезон. Територията, на която бяха планирани теренни дейности за установяване на гнездовата популация попада в 126 UTM квадрата (grid 10x10км), където според последното докладване от МОСВ до ЕК (от 2019г) – *Доклад за състоянието на видовете птици с европейска значимост, по реда на чл. 12 от Директива 2009/147/ЕО, относно опазването на дивите птици* (Директива за птиците), за периода 2013-2018 г. – видът се размножава на територията на Република България.

Доколкото за целите на докладването не е известно провеждането на нарочни теренни проучвания през целевия период (2013-2018 г.), може обосновано да се предположи, че информацията за разпространението на *A. graeca* в България е компилация от няколко по-стари сериозни проучвания, като основна част от публикациите от тях са синтезирани в: Червена книга на Република България, Големански, В. (гл. ред.). 2011. Том 2 – Животни. ИБЕИ-БАН&МОСВ, Балкански кеклик, Боев З., С. Николов (вж. Фиг.2); и Атлас на гнездящите птици в България. Янков, П. 2007. БДЗП. Планински кеклик, Николов, С., З. Боев, В. Делов. (вж. Фиг. 3)

- находище преди 1985г   ● находище преди 2003 г.   ● находище след 2003 г.

----- www.eufunds.bg -----

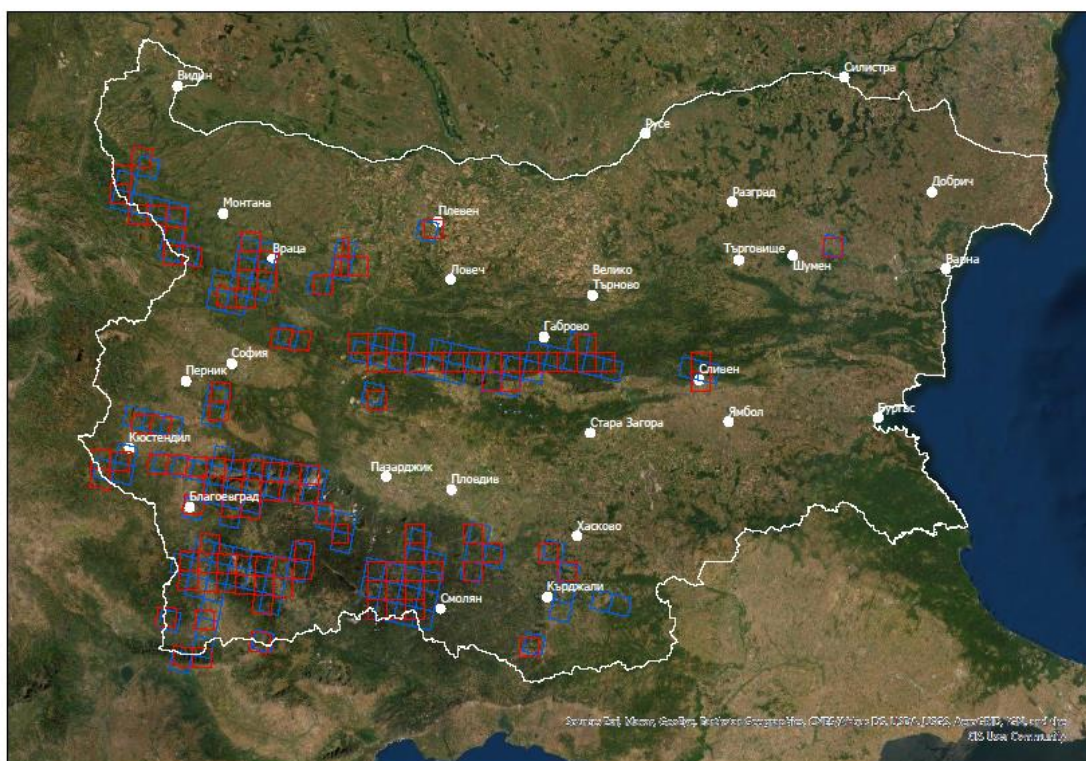
Проект № BG16M1OP002-3.020-0006-C01 „Изготвяне на План за действие за вида Планински кеклик (*Alectoris graeca graeca*, Meisner, 1804)“, финансиран по Оперативна програма „Околна среда 2014 – 2020 г.“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския фонд за регионално развитие.

Фиг. 2: Разпространение на *A. graeca graeca* според Червена книга на Република България.

За съжаление, проучванията залегнали в основата на тези статии, макар и изчерпателни, са провеждани главно през първото десетилетие на настоящия век, а някои данни са от миналото столетие. Естествено, това не намалява ретроспективната им стойност, но предвид констатираните тенденции в промяната на числеността и ареала на популацията на вида, не могат да предоставят голяма точност при механично пренасяне на информацията към днешна дата.

Единственото представително изследване на разпространението на вида от последното десетилетие е свързано с изпълнението на дейности по проект “Опазване популацията и местообитанията на планинския кеклик (*Alectoris graeca graeca*) в България”, финансиран по ОПОС 2007 – 2013 г, с бенефициент Националното ловно-рибарско сдружение „Съюз на ловците и риболовците в България” и с партньорското участие на СНЦ „Зелени Балкани“, като теренните проучвания са провеждани през 2010-2011г. Данните от проучванията са визуализирани на Фиг. 3 (ФПС „Зелени Балкани“, непубликувани данни). Териториално, дейностите по горния проект обхващат размножителни територии на балканския кеклик най-вече в Западна България, Централни Родопи и района на Сливен. Разликата с настоящия ареал на проучване е района на ПП „Централен Балкан“ и граничните му територии източно и западно по протежение на Старопланинското било.

Пр. (Alectoris graeca graeca, майер, 1997), финансиран по Оперативни програми „Околна среда 2014 – 2020 г.“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския фонд за регионално развитие.

UTM квадрати с разпространение по Атлас на гнездящите птици в България

UTM квадрати с разпространение по Доклад към ЕК от 2019г, МОСВ

Фиг. 3: Разпространение на A. graeca според Атлас на гнездящите птици в България

В периода след 2012 г, в рамките на ЕС е възприета нова координатна система за основа на UTM мрежата, съответно и всички нови изследвания, статии и доклади след тази година използват новата координатна мрежа. Както добре се вижда, очертанятията на UTM мрежата, на чиято база са провеждани изследванията преди 2012 г. (практически всички изследвания от началото на века) се разминават значително с настоящите (вж. Фиг. 3 и 4). Това разминаване пречатства прякото идентифициране на квадратите от старата UTM мрежа със съответстващите им по приблизително разположение нови квадрати. Обратното би снижило в голяма степен прецизността и стойността на научната информация. На Фиг. 3: *Разпространение на A. graeca според Атлас на гнездящите птици в България*, наблюдаваме разпространение на вида в района на град Плевен, каньона на река Чернелка и град Шумен, Провадийско плато.

За района на град Плевен вероятно става въпрос за преекспонирана грешка.

Екземплярът е част от орнитологичната колекция на отдел Природа на Регионален исторически музей – Плевен. През 60-те години на миналият век е имало разселване на тракийски кеклик в каньона на река Чернелка и Кайлъка. Драгоев (1978) описва опитите за повторно въвеждане в природата на Тракийски кеклик в Северна България - Добрич, Русе, Плевен, Велико Търново, като неуспешни. Разселените птици от тракийският кеклик са се задържали в каньона на Чернелка до към 1992-93 г. Екземплярът в музея е цитиран от Велик Димитров (1981г.) от Кайлъка като планински кеклик. Следва последващо цитиране без проверка на екземпляра.

Става въпрос за преекспонирана грешка, която тръгва от статията на Нанкинов и Спиридонов (1980), после на Велик Димитров (1981). При проверка на място (Доц. Росен Цонев, април 2023) е установено, че екземпляра е от тракийски кеклик с грешен етикет (правилно българско и грешно латинско име).

По отношение на квадрата който е близо до Шумен вероятно отново говорим за грешно

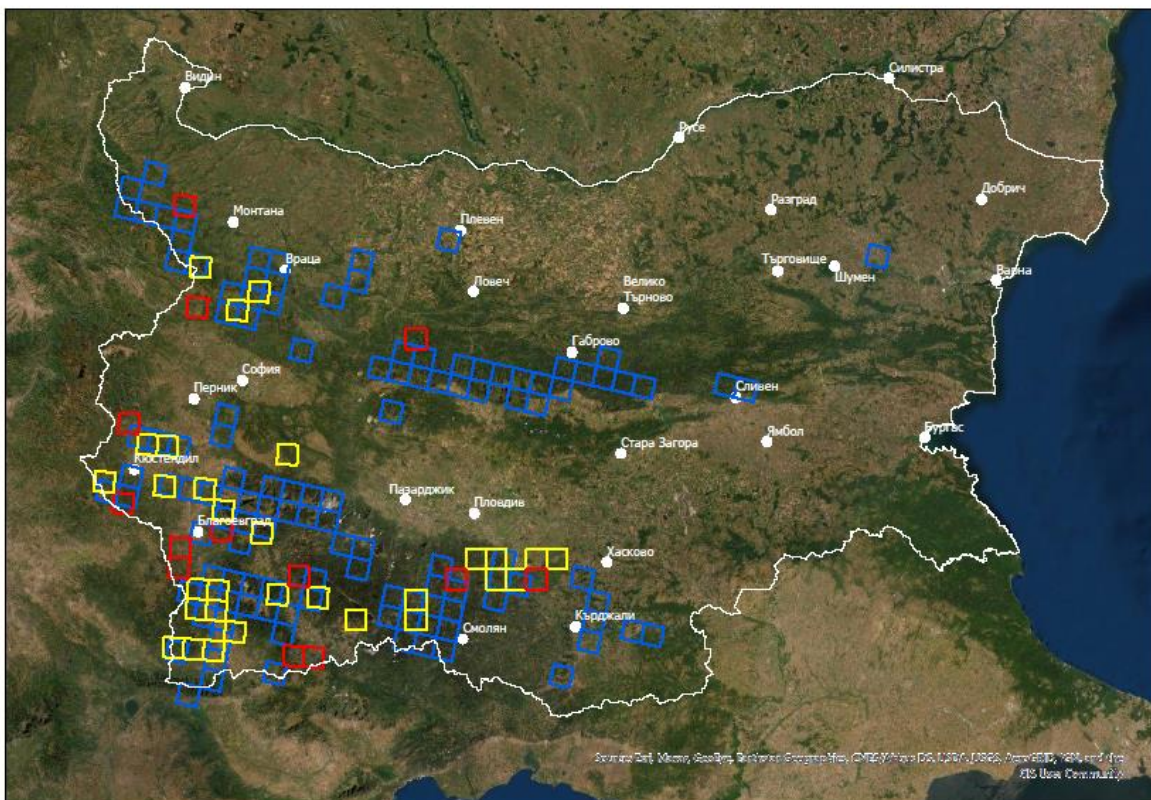
----- www.eufunds.bg -----

Проект № BG16M1OP002-3.020-0006-C01 „Изготвяне на План за действие за вида Планински кеклик (*Alectoris graeca graeca*, Meisner, 1804)“, финансиран по Оперативна програма „Околна среда 2014 – 2020 г.“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския фонд за регионално развитие.

подадени данни. В Шуменско плато е възможно да има подходящи местообитания, но няма конкретни данни. Информацията от на Атласа на гнездящите видове птици датират от втората половина на миналия век и има голяма вероятност да са погрешно екстраполирани на база подходящи местообитания на вида.

По отношение на квадратите в синьо южно от Хасково и Кърджали, там се среща тракийски кеклик и някои от тези находища са описани в Груйчев, 2014 (дисертация) и Gruychev 2016. Единствено дублиране би могло да има ако в доклада са включени и двата вида заедно и това да е довело до последващо объркване.

Теренните проучвания са реализирани съобразно с адаптиране на съществуващата и възприета от ИАОС „Методика за мониторинг на гнездящи кокошеви птици“ към конкретния животински вид съответно по създадена за целите на проучването „Методика за мониторинг на планински кеклик (*Alectoris graeca graeca* Meisner, 1804)“ (Приложение 9).

 - ново находище спрямо данните от ЧК (2011) и Атлас на гнездящите птици (2007)

----- www.eufunds.bg -----

Проект № BG16M1OP002-3.020-0006-C01 „Изготвяне на План за действие за вида Планински кеклик (*Alectoris graeca graeca*, Meisner, 1804)“, финансиран по Оперативна програма „Околна среда 2014 – 2020 г.“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския фонд за регионално развитие.

- - потвърдено находище от ЧК (2011) и Атлас на гнездящите птици (2007)
- - УТМ квадрати с разпространение по Доклад към ЕК от 2019г, МОСВ

Фиг. 4: Разпространение на *A. graeca* по данни от проект “Опазване популацията и местообитанията на планинския кеклик (*Alectoris graeca graeca*) в България”, ОПОС 2007 – 2013 г.

В резултат на подробен анализ на събраната информация свързана с разпространението и актуалните регистрации на вида планински кеклик е изготвена” Карта на съвременното разпространение и регистрации на планинския кеклик (*Alectoris graeca graeca*). Фиг.1.

Актуалната информация за вида е получена след ревизия на подадените от Изпълнителна Агенция по околна среда национална база данни за разпространението на вида, данни от Докладването по чл. 12 - Доклад за състоянието на видовете птици с европейска значимост, по реда на чл. 12 от Директива 2009/147/ЕО, относно опазването на дивите птици (Директива за птиците), за периода 2013-2018 г., данни от последните проучвания в периода 2021-2022 г. проведени за целите на изготвяне на Плана за действие, както и допълнение от непубликувани лични данни (К. Дончев, Д. Борисова). Полученият слой от гореизброените данни е ревизиран като са отстранени квадратите в района на Шумен (Провадийско плато), в района на Плевен (Парк Кайлъка, каньона на река Чернелка) и квадратите в района на Източни Родопи, където има публикувани данни за присъствие на тракийски кеклик (Груйчев, 2014 и Gruychev 2016).

Събраната информация от настоящия план за планинския кеклик определя установени 45 находища (квадрата), в които вида е регистриран. Според изданието на Атласа на гнездящите птици в България (Янков 2007) вида е с 113 находища в България. По-късно в Червената книга на Република България (Големански 2015) са регистрирани 104 находища, като 12 от тях са преди 1985г., 3 след 1985г., и 89 находища след 2003г. Въпреки че, картите в последните два литературни източника са посочени в УТМ грид на Лерер и Делчев (1978), а тези от настоящия план в WGS 84 и има малки несъответствия в квадратите е очевидна, липсата на голяма част от находищата на планинския кеклик в западни Родопи. Вида не е

----- www.eufunds.bg -----

Проект № BG16M1OP002-3.020-0006-C01 „Изготвяне на План за действие за вида Планински кеклик (*Alectoris graeca graeca*, Meisner, 1804)“, финансиран по Оперативна програма „Околна среда 2014 – 2020 г.“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския фонд за регионално развитие.

установен и в една част от квадратите в Рила, където е посочен в последните литературни източници (Янков 2007, Големански 2015). Има обаче, няколко находища в най-западната част на Стара планина, които са посочени в Атласа на гнездящите птици в България, после липсват в Червената книга и сега отново са потвърдени с наличие на вида. Това вероятно се дължи на флуктуации в популацията през годините или на малкото проучвания в района. Балканският кеклик е регистриран в общо 45 квадрата, като, половината находища се намират в Стара планина (n=23), а останалите 22 находища в останалата част от ареала му. Видът е регистриран в 36% от подложените на мониторинг квадрати. От всички проучени квадрати, 12 попадат извън защитени зони, в 4 от тях планинският кеклик е бил регистриран по време на теренните проучвания. Всички останали проучвани квадрати попадат в различни защитени зони, в които вида е предмет на опазване. Само в 41 квадрата вида е бил регистриран по време на теренните проучвания. Въпреки че, не са проучени всички възможни местообитания на планинският кеклик в България, има предпоставки за съкращаване на разпространението, според настоящите данни. Предвид малкото регистрации отразени на картата авторите на плана предполагат, наличие на вида и в други райони, които към момента са слабо проучени или за тях няма данни.

4.4. Състояние на популацията

4.4.1 Данни за разпространението на вида съгласно последното Докладване по Чл. 12 за целевият вид в Република България за периода 2005-2018 г.

По отношение на размера на популацията на базата на екстраполация на ограничена база данни за вида са посочени от **800-1500** двойки за територията на цялата страна. (източници: BSPB Bird Database; Golemansky V. (ed.) 2011. Red Data Book of Bulgaria. Vol. 2, Animals. <http://e-ecodb.bas.bg/rdb/en/vol2/>; Iankov, P. (ed.) 2007 Atlas of Breeding Birds in Bulgaria. Bulgarian Society for the Protection of Birds, Conservation Series, Book 10, Sofia, BSPB, 679 p.; Nankinov, D., A. Dutsov, B. Nikolov, B. Borisov, G. Stoyanov, G. Gradev, D. Georgiev, D. Popov, D. Domuschiev, D. Kirov, E. Tilova, I. Nikolov, I. Ivanov, K. Dichev, K. Popov, N. Karaivanov, N. Todorov, P. Shurulinkov, R. Stanchev, R. Aleksov, R. Tsonev, S. Dalakchieva, S. Ivanov, S. Marin, S. Staikov, S. Nikolov & H. Nikolov. 2004. Breeding totals of the ornithofauna in Bulgaria, 2004. Green Balkans, Plovdiv. 32 p.; National Art. 12 reporting database 2013-2018); Популационни тенденции за кратък период от време – 2000-2018 г. сочат намаляваща популация в интервала минимум 5 и максимум 20 двойки, базирана на следните източници:

----- www.eufunds.bg -----

Проект № BG16M1OP002-3.020-0006-C01 „Изготвяне на План за действие за вида Планински кеклик (*Alectoris graeca graeca*, Meisner, 1804)“, финансиран по Оперативна програма „Околна среда 2014 – 2020 г.“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския фонд за регионално развитие.

BSPB Bird Database; Golemansky V. (ed.) 2011. Red Data Book of Bulgaria. Vol. 2, Animals. [Http://e-ecodb.bas.bg/rdb/en/vol2/](http://e-ecodb.bas.bg/rdb/en/vol2/); Iankov, P. (ed.) 2007 Atlas of Breeding Birds in Bulgaria. Bulgarian Society for the Protection of Birds, Conservation Series, Book 10, Sofia, BSPB, 679 p.; Nankinov, D., A. Dutsov, B. Nikolov, B. Borisov, G. Stoyanov, G. Gradev, D. Georgiev, D. Popov, D. Domuschiev, D. Kirov, E. Tilova, I. Nikolov, I. Ivanov, K. Dichev, K. Popov, N. Karaivanov, N. Todorov, P. Shurulinkov, R. Stanchev, R. Aleksov, R. Tsonev, S. Dalakchieva, S. Ivanov, S. Marin, S. Staikov, S. Nikolov & H. Nikolov. 2004. Breeding totals of the ornithofauna in Bulgaria, 2004. Green Balkans, Plovdiv. 32 pp.; National Art. 12 reporting database 2013-2018;

Популационни тенденции за дълъг период от време – 1980-2018 г. сочат намаляваща популация в размер на 85 двойки, базирана на следните източници: Golemansky V. (ed.) 2011. Red Data Book of Bulgaria. Vol. 2, Animals. [Http://e-ecodb.bas.bg/rdb/en/vol2/](http://e-ecodb.bas.bg/rdb/en/vol2/); Iankov, P. (ed.) 2007 Atlas of Breeding Birds in Bulgaria. Bulgarian Society for the Protection of Birds, Conservation Series, Book 10, Sofia, BSPB, 679 p.; BSPB Bird Database; Simeonov, S., T. Michev, D. Nankinov. 1990. The Fauna of Bulgaria. Vol. 20. AVES. Part I. BAS Press, Sofia. 350 pp. (in Bulgarian with English Summary)

Основният натиск е свързан с промени в начина на ползване на земеделските земи и промени в местообитанията и площта им. Като заплаха се счита, преминаването от един вид ползване на земеделска земя към друг, както и промени в местообитанията и площта им.

Списъка от основни конзервационни мерки включва: възстановяване на подходящите земеделски практики за справяне с изоставянето, включително косене, паша, опожаряване или др. еквивалентни на тези мерки; възстановяване на селскостопански местообитания от Приложение I; Мерки, свързани със земеделските практики, транспорта, мерки, свързани с жилищни, търговски, промишлени и развлекателни инфраструктури, операции и дейности; Мерки по управление на лова; Намаляване/елиминиране на замърсяването на повърхностните води от точкови източници; Управление на проблемни местни видове; Подсилване на популациите на вида; Подобряване на местообитанията на вида;

Размер на популацията в рамките на мрежата Натура 2000 е от 720-1350 двойки с намаляваща тенденция. За шестгодишният период по време на сезонен лов са отстреляни от 100 до 120 индивиди.

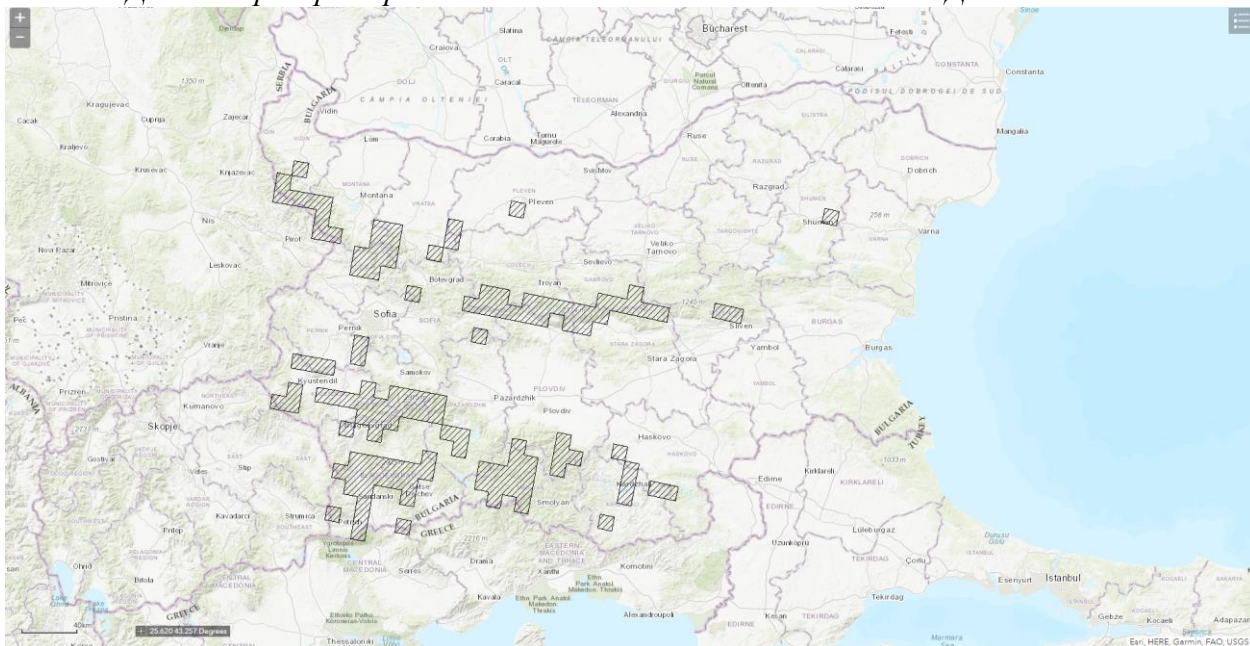
----- www.eufunds.bg -----

Проект № BG16M1OP002-3.020-0006-C01 „Изготвяне на План за действие за вида Планински кеклик (*Alectoris graeca graeca*, Meisner, 1804)“, финансиран по Оперативна програма „Околна среда 2014 – 2020 г.“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския фонд за регионално развитие.

Карта на разпространение на вида (BSPB Bird Database; Iankov, P. (ed.) 2007 Atlas of Breeding Birds in Bulgaria. Bulgarian Society for the Protection of Birds, Conservation Series, Book 10, Sofia, BSPB, 679 p.)

https://maps.eea.europa.eu/EEAViewer/?appid=c1c476a4058f43fa98db9cf52d1d3275&showLayers=BirdsDirective_ART_12_version_2020_08_public_VM_9455;BirdsDirective_ART_12_version_2020_08_public_VM_9455_2;BirdsDirective_ART_12_version_2020_08_public_VM_9455_3&code=A878&zoomto=true&embed=true

Фиг 5: Данни за разпространението на вида съгласно последното Докладване по Чл. 12 за

целият вид в Република България за периода 2005-2018 г.

Фиг.

б: Карта на естественият ареал на разпространение на вида.

Източник: BirdLife International and Handbook of the Birds of the World (2022) Bird species

distribution maps of the world. Version 2022.2. Available at

<http://datazone.birdlife.org/species/requestdis> .

www.eufunds.bg

Проект № BG16M1OP002-3.020-0006-C01 „Изготвяне на План за действие за вида Планински кеклик (*Alectoris graeca graeca*, Meisner, 1804)“, финансиран по Оперативна програма „Околна среда 2014 – 2020 г.“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския фонд за регионално развитие.

4.4.2 Проследяване на разпространението на гнездовата популация на *A. graeca graeca* в периода 2021-2022 г.

За целите на плана за действие на вида в рамките на два полевни сезона в периода 2021-2022 г. са проверени всички 126 квадрати, като проучени съгласно методика са 120 от тях. При първоначални проучвания в останалите 6 е установено пълна липса на подходящи местообитания (E570N240, E550N218, E552N216, E553N216) или наличните такива са силно урбанизирани (E547N220 и E548N227).

За целите на проекта в зимният период на 2021 и 2022 г. посредством фотокапани е реализирано проследяване на зимуващата популация на 10 избрани места. С помощта на членове на НЛРС „СЛРБ“, фотокапаните са разположени в местности, където се предполага зимуване на ята от *A. graeca*. При поставянето и обслужването на част от камерите са забелязани оформени двойки, което потвърждава правилния избор на местности. Въпреки липсата на пряко заснемане на птици са събрани данни за следи от жизнената дейност на птиците, доказателство за зимуващи в част от районите ята, както и данни за хищници. Снимковия материал е събран в Приложение 3.

Въпреки сериозния размер на обходения терен, срещите с изследвания вид са малко на брой. По-чести наблюдения има в райони, където птиците са наблюдавани многократно през последните няколко години, докато при нов за проучване район, дори и щателно проверен и в исторически план доказано обитаван, видът е рядко наблюдаван. От проучените квадрати, *A. graeca graeca* е установен в 24 от тях, като три и повече локализации на екземпляри има само в два квадрата, по две локализации има в пет квадрата, по веднъж – в 17 квадрата.

По данни от Червена книга на Република България, Големански, В. (гл. ред.). 2011. Том 2 – Животни. ИБЕИ – БАН & МОСВ, Балкански кеклик, Боев, З., С. Николов (вж. Фиг.1), до 2003 г. находища има установени в 89 УТМ квадрата. След тази година има срыв в популацията като съответните данни от статията са за едва три находища. Вероятно данните за този период са непълни, тъй като в статии от 2002-2004г са посочени числености в порядък от 2500-3000 двойки. През 2012г. по данни от проект “Опазване популацията и местообитанията на планинския кеклик (*Alectoris graeca graeca*) в България” (вж. Фиг.3), находища има установени в 43 квадрата, като проучвания не са правени в цялата страна –

----- www.eufunds.bg -----

Проект № BG16M1OP002-3.020-0006-C01 „Изготвяне на План за действие за вида Планински кеклик (*Alectoris graeca graeca*, Meisner, 1804)“, финансиран по Оперативна програма „Околна среда 2014 – 2020 г.“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския фонд за регионално развитие.

липсват данни за Централна Стара планина от гр. Троян на изток до Шипченския проход. Така че спрямо данните от ЧК към 2003г, броят на находищата по квадрати е намалял от 86 до 24 квадрата (72 %), а спрямо 2012 г. – от 39 до 24 квадрата или 38%.

- В настоящото проучване, малкият брой установени екземпляри е не само показател за ниска численост и гъстота на популацията, но намалява и статистическата достоверност на популационните характеристики, граници на ареала, биологични особености.
- При анализ на информацията от двата квадрата (E245N215 и E555N230) с най-много срещи с планински кеклик, се потвърждават данните залегнали в НСМБР, (средна площ на гнездови/хранителни територии) за гнездова територия на една двойка от вида – 60 до 70 ха. След съответните изчисления се получава, че гъстотата на популацията в тези два квадрата, където е установен най-голям брой птици е съответно **1,2 птици/100 ха** и **2 птици/100 ха**.
- В квадратите с по-малък брой срещи с търсения вид, гъстотата варира от **0,2/100 ха** до **0,4/100 ха**.
- В разглежданите статии за вида няма данни за половата структура на българската популация. При настоящото проучване са установени повече мъжки екземпляри (определянето на пола е единствено по токуването на мъжкия) отколкото двойки, което е естествено и разбираемо предвид избраната методика и сезона, в който се провеждат проучванията. По данни от проект “Опазване популацията и местообитанията на планинския кеклик (*Alectoris graeca graeca*) в България” и резултати от устното анкетиране, наблюдаваните ята през есенно-раннозимния сезон са с численост от 6 до 15 птици, като възрастните в тях са от 2 до 4. Това говори за нормална възрастова структура и добра оцеляемост на люпилата поне до началото на първата им зима (СНЦ, Зелени Балкани, 2011).

4.4.3. Допълване на базата данни за разпространението на вида планински кеклик и реализация на Плана за действие.

4.4.3.1 Установяване на нови находища на вида планински кеклик

При установяване на нови находища на целевия вид е необходимо резултатите от проучвателната дейност да бъдат анализирани, сравнени с предходни данни от осъществени проекти и национални докладвания. При установяване на постоянна популация на вида и

----- www.eufunds.bg -----

Проект № BG16M1OP002-3.020-0006-C01 „Изготвяне на План за действие за вида Планински кеклик (*Alectoris graeca graeca*, Meisner, 1804)“, финансиран по Оперативна програма „Околна среда 2014 – 2020 г.“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския фонд за регионално развитие.

бъдеща перспектива за развитие на хабитата следва да се проведе процедура на основание чл. 16, ал. 6 от ЗБР, съгласно която да се подготви необходимия пакет документи за актуализация на стандартния формуляр. Същият следва да бъде внесен към компетентния орган - МОСВ. Изменение на заповедта за обявяване на защитена зона се извършва само след отразяването на промените в стандартния формуляр на защитената зона по чл. 8, ал. 1, т. 4 от ЗБР.

4.4.3.2. Реализиране на дейности по време на изпълнение на Плана.

При реализацията на дейности на всеки етап на изпълнение на плана, изпълнителят следва да предоставя отчети, ГИС база от използваните изходни данни и др., заложен в техническото задание за целите на отчетност на мерки, пряко обвързвани с целевия вид.

За всяка мярка изпълнителите следва да докладват в МОСВ „Площ на природни местообитания и местообитания на видове, върху които са приложени мерки за подобряване на състоянието им (в ha). Индикаторът се докладва в хектари и геореферирана база данни, вкл. първични бази данни от проектите. За реализираните проекти следва да се включат следните задължителни пространствени компоненти, картен материал в цифров вид, както и пространствени данни в цифров вид (ГИС). Изискванията към картния материал и пространствени данни са: картният материал да е в мащаб, позволяващ разчитане на детайлите, представени в съответната карта, пространствените данни, които се предоставят в цифров вид;

– геобаза данни с метаданни или ESRI*shp. (ESRI shape file), в проекционна координатна система WG84/UTM зона 35 N и/или в официалната за страната система, при спазване на следната структура:

- геобаза /пакет от използваните изходни данни, които не са публично достъпни и/или не са в информационна система на Натура 2000;

- геобаза/пакет от данни от проведените дейности на терен – GPS трак и точки с регистрации, полеви формуляри, снимков материал,

- геобаза/пакет от данни от крайни продукти, получени от извършените анализи и обобщения.

4.5 Екология на вида

4.5.1. Изисквания към местообитанията

----- www.eufunds.bg -----

Проект № BG16M1OP002-3.020-0006-C01 „Изготвяне на План за действие за вида Планински кеклик (*Alectoris graeca graeca*, Meisner, 1804)“, финансиран по Оперативна програма „Околна среда 2014 – 2020 г.“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския фонд за регионално развитие.

В хода на проучванията голяма част от наличната информация, касаеща предпочитанията на вида към определен тип местообитания, бе потвърдена. Същевременно се появиха и допълнителни подробности, които е важно да се отбележат. Гнездовите територии задължително включват скални формации и подчертано каменисти терени – скални отвеси, сипеи, каменни грамади, срутища, скални козирки и хребети. По номенклатурата на местообитанията това включва:

- Силикатни сипеи от планинския до снежния пояс (8110),
- Сипеи върху варовити терени и калциеви шисти във високите планини (8120),
- Хазмофитна растителност по силикатни скални склонове (8220),
- Хазмофитна растителност по варовикови скални склонове (8210).

Задължително в непосредствена близост присъстват и каменисти терени с голям наклон и бедна почви, обрасли с ниски плодни храсти – боровинки, сибирска и обикновена хвойни и др.:

- Алпийски и бореални ерикоидни съобщества (4060),
- Ендемични оро-средиземноморски съобщества от ниски бодливи храстчета (4090),
- Съобщества от *Juniperus communis* върху варовик и др.

Общата площ на така изброените терени трябва да превишава многократно посочената в литературата и потвърдена при настоящите теренни проучвания площ на гнездова територия от 60-70 ха. Малки площи с размер 100-600 ха, разположени на петна в иглолистни гори са характерни за Централни и Западни Родопи и бяха проверявани в доста квадрати напълно безрезултатно. Вероятно създаването на иглолистни култури може да доведе до фрагментация на местообитанията, което води до изчезване на вида от тези площи. Малките по площ подходящи местообитания се избягват от птиците, вероятно поради липса на достатъчно жизнено пространство. Косвено това може да повлияе и на гнездовия успех и оцеляването на малките при липса на достатъчно убежища в едно малко по площ местообитание.

4.5.2. Зимуване

След края на размножителния сезон, от люпилата се формират смесени ята от млади летящи птици и възрастни. По данни от устно анкетиране и няколко данни с координати и дата от онлайн анкетата, приемаме, че видът се ориентира към южните склонове на планините и освен гореизброените местообитания, могат да се локализируют и в местообитания

----- www.eufunds.bg -----

Проект № BG16M1OP002-3.020-0006-C01 „Изготвяне на План за действие за вида Планински кеклик (*Alectoris graeca graeca*, Meisner, 1804)“, финансиран по Оперативна програма „Околна среда 2014 – 2020 г.“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския фонд за регионално развитие.

включващи каменисти стръмни ерозирали пасища, по-високи храстовидни формации и редки ниски деградирани широколистни гори. Постепенно с първите снегове започва вертикалната миграция и ятата слизат на по-малка надморска височина, понякога до 350-400 метра (ниските части на западен Пирин. Предпочитанията са отново стръмни терени с рядка растителност от семенни тревисти растения, хвойна и плодни храсти, разположени на ветровити южни склонове, където снегът не се задържа продължително. От значение за успешното презимуване на вида са условията, които предлагат местообитания доминирани от дребноплощното земеделие – особено площите ползвани за добив на зърнени храни в планинските и полупланинските райони, както и дивечовите ниви със зърнени култури. По експертно мнение на участниците в проучванията, важен район за зимуване на планинския кеклик в ЮЗ България са южните склонове на планината Огражден, Западен Пирин и долината на р. Струма от с. Генерал Тодоров през гр. Кресна до с. Струмани, Искърското дефиле и Врачански Балкан в Западна Стара планина, южните Старопланински склонове в участъка от гр. Антон до с. Скобелево (общ. Павел баня), Централни Родопи в района на гр. Девин.

4.5.3 Вътревидови и междувидови взаимоотношения.

Малкия брой наблюдения на екземпляри от вида прави несигурно повечето изводи за популационните характеристики, поведение и вътревидови взаимоотношения. На база на установената малка гъстота на популацията и намаляващи, но все още обширни, подходящи за вида местообитания, може да се направят изводи, че вътревидовата конкуренция е сведена до минимум. Което от своя страна в дългосрочен план може да окаже негативно влияние на популацията.

Зоната на естествена хибридизация между планинския (*A. graeca*) и тракийския (*A. chukar*) кеклици – т.н. източно-родопска яка е известна отдавна. Началото до средата на миналия век, когато популациите и на двата вида са били в разцвет, това е било една от зоните на естествено припокриване на ареалите на горните близкородствени видове.

Известно е, че получените хибриди са фертилни, поне в изкуствена среда, като не са известни проучвания за жизнеността им в естествени условия. Няма и данни от последните три десетилетия за генетичен анализ на популацията на планинския кеклик и степента на промяна на генотипа на популацията в резултат на естествената хибридизация.

Заклученията са по-скоро емпирични, на базата на известното в науката, че при подобни

----- www.eufunds.bg -----

Проект № BG16M1OP002-3.020-0006-C01 „Изготвяне на План за действие за вида Планински кеклик (*Alectoris graeca graeca*, Meisner, 1804)“, финансиран по Оперативна програма „Околна среда 2014 – 2020 г.“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския фонд за регионално развитие.

близкородствени кръстосвания, получените хибриди са с променено брачно поведение, променени защитно и хранително поведение, което води до по-ниска плодовитост и оцеляемост в естествена среда. Което би означавало намаляване на жизнеспособността на популацията и съответно нейната численост в зоните на хибридизация. При последните проучвания през 2010-2011 г е констатирано наличие на вида единствено в два от квадратите на „източно-родопската яка“, а при настоящото проучване в Източни Родопи и въпросната зона на хибридизация, представители на вида не са констатирани. Нещо повече – тракийският кеклик в района също е силно намален. Това прави невъзможна (или поне незначителна) хибридизацията в районите на естествено разпространение на двата вида. Вероятните причини за намаляването и изчезването от района на двата вида са разгледани при „Заплахи и лимитиращи фактори“.

Данните за разселванията на тракийски кеклик в страната за последните 10 години са представени в ПРИЛОЖЕНИЕ 6. В таблицата са събрани данни от разселванията за периода от 2014 до 2021 г, от ловните сдружения в цялата страна.

Данните не покриват цялата територия на разпространение на *A. graeca*, но са допълнителен източник за интензивността на разселванията. След анализ на припокриване на районите на разпространение на балканския кеклик и районите на разселване на тракийски кеклик, може се определят рисковите територии, в които е възможно да се стигне до хибридизация с всички негативни последици от нея. Представени са в ПРИЛОЖЕНИЕ 8. Рискови територии за хибридизация при разселване на *A. chukar*.) Въпреки напълно реалната възможност за привнасяни след човешка намеса гени в българската популация на вида, считаме, че вероятността за това е незначителна към днешна дата. В миналото в момент, когато популацията е във възход, видът е достигал голяма гъстота в предпочитаните от него високопланински хабитати и поради тази причина, част от индивидите по естествен път са се саморазселвали в райони с малка надморска височина в нетипични хабитати. Там възможните рискове за кръстосване с тракийския кеклик са били напълно реални. Към момента, с намаляване на числеността и плътността на популацията на *A. graeca graeca*, той заема единствено най-подходящите и благоприятни за живот територии, като дори и в тях плътността му е ниска. Затова е достатъчно да се спазват елементарни предпазни мерки, свързани с ограничаване на разселването на *A. chukar* в райони на разпространение на *A. graeca graeca*, особено на голяма надморската височина и да не се допускат разселвания на

----- www.eufunds.bg -----

Проект № BG16M1OP002-3.020-0006-C01 „Изготвяне на План за действие за вида Планински кеклик (*Alectoris graeca graeca*, Meisner, 1804)“, финансиран по Оперативна програма „Околна среда 2014 – 2020 г.“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския фонд за регионално развитие.

тракийски кеклици извън естествения ареал на вида в България. В Допълнение на представената теза, според доскорошни проучвания на оцеляемостта на фермените тракийски кеклици (Grucchev, 2012), сочат изключително нисък процент на оцеляемост, което до голяма степен може да препятства евентуална хибридизация. Независимо от това разселването на тракийски кеклици в местообитанията на планински и извън естествения ареал на вида крие големи рискове, освен с хибридизация и с възможности за внасяне на заболявания и унищожаване на диви популации.

4.6. "Тесни места" в жизнения цикъл на вида

На база събраната и анализирана информация и проведените теренно проучвателни дейности и резултатите от тях, можем да кажем, че при балканския кеклик имаме няколко тесни места в жизнения цикъл на вида: 1) промени в местообитанията, свързани с промяна в земеделските практики; 2) опасност от фрагментация на местообитанията в резултат от залесявания на нетипични култури в типични кекличевы местообитания; 3) създаване на условия за хибридизация с тракийски кеклици чрез неконтролируеми разселвания на фермени птици от последния вид. 4) промени в местообитанията, свързани със свръх натоварване от пашуващи домашни животни, както и от липсата на пашуване; 5) промени в гнездовите местообитания свързани с намаляване на хранителното предлагане, поради замиране на екстензивното земеделие; 6) промени в гнездовите местообитания свързани със загубата на гнездови места в някои части на ареала, поради механизизирано косене и почистване на пасища и ливади.

Основните тесни места в жизнения цикъл са свързани с настъпващите промени в местообитанията на вида, които от една страна водят до фрагментация, а от друга до загуба на убежища, укрития и спокойствие. Фрагментацията се дължи основно на захрастяване и обрастване на планинските открити зони в резултат от липса на пашуване на домашни животни. Последните, обаче могат да въздействат и негативно, като свръх натоварването води до загуба на достатъчно убежища и гнездови места, а от там и до загуба на прираст. Подобен е въпроса в някои части на ареала на вида с механизизираното обработване на пасища и ливади, което може да доведе до преки загуби на поколенията, мътилата, но може да създава и безпокойство и преместване на птиците в съседни райони. От друга страна, липсата на екстензивно земеделие влошава до известна степен хранителното предлагане за

----- www.eufunds.bg -----

Проект № BG16M1OP002-3.020-0006-C01 „Изготвяне на План за действие за вида Планински кеклик (*Alectoris graeca graeca*, Meisner, 1804)“, финансиран по Оперативна програма „Околна среда 2014 – 2020 г.“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския фонд за регионално развитие.

високопланинските видове. Независимо, че кеклиците използват основно семена на диви растения, наличието на селскостопанска продукция (макар и на малки площи), значително увеличава хранителното предлагане в тези зони. Неконтролируемите разселвания са последната опасна дейност, която може да доведе до загуба на биоразнообразие в частност при популацията на планинския кеклик. Разселването на фермени тракийски кеклици в ареала на планинския е много опасно и крие рискове с внасяне на заболявания в дивата популация или нежелана хибридизация, която е възможна.

4.7. Данни за отглеждане на вида на затворено.

4.7.1 Отглеждане на вида в България

В периода **1975 - 1980** г. са правени опити за отглеждане на вида на закрито в опитна станция в района на бившият Благоевградски окръг. Птиците в размер на основно стадо, поставени в условия на фермено отглеждане снасят малко на брой яйца – 4-6 бр, което за тогавашните цели е крайно недостатъчно. Това довежда до проведените в следващите години експеримент на поглъщателно кръстосване за да се използва носливостта на тракийският кеклик, като се запазят външните белези на планинския. (Лозенски, 1985 г. непубликувани данни).

В периода **1980 - 1985** г. Опитна станция по Ловно стопанство – град Враца, поделение на Централният съвет на Националният ловно рибарски съюз – София, реализира опит за поглъщателно кръстосване IV поколение на планински мъжки с тракийски женски кеклик (Ангелов, 1985). Изходният материал е от яйца събрани от ловните дружини в района на Благоевград и яйца от тракийски кеклик доставени от кекличево стопанство край град Хасково. Наблюдава се унаследяване на белезите на планинския кеклик, както и размера на яйцата. Проследяват се яйценоса, оплодеността, люпимостта, растежа и развитието на птиците. Важен резултат от този експеримент е както реалното доказателство за кръстосване на двата вида, така и успешната методика за излюпване и отглеждане на птиците в изкуствени условия.

В периода **2010-2013** г. в рамките на Проект „Изпълнение на дейности за устройство и управление на ДПП „Врачански Балкан“ в рамките на Оперативна програма "Околна среда 2007-2013", по Договор № DIR-5113326-C-005. е поставено начало и са направени първите опити за полусвободно отглеждане на вида с експертната и научна помощ на Катедра

----- www.eufunds.bg -----

Проект № BG16M1OP002-3.020-0006-C01 „Изготвяне на План за действие за вида Планински кеклик (*Alectoris graeca graeca*, Meisner, 1804)“, финансиран по Оперативна програма „Околна среда 2014 – 2020 г.“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския фонд за регионално развитие.

„Ловно стопанство“ на Лесотехническият университет. Изградена е система от съоръжения, която да бъде максимално близка до естествената среда на вида. В проекта фигурира, като Метод на полусвободно отглеждане. Местоположението на волиерните пространства е в естествения ареал и типичните местообитания на вида. Експериментално са установени оптимални размери на съоръженията, брой птици и полово съотношение. Проследени се яйценоса, оплодеността, люпимостта, растежа и развитието на малките. Добър резултат дава ежеседмичното събиране на снесените яйца, излюпването им в изкуствени условия и последващо връщане при възрастните птици за доотглеждане и разселване. От основно стадо състоящо се от 50 възрастни птици в рамките на един размножителен период са отгледани и освободени в природата повече от 300 птици. От наблюдаваните гнезда за целия период на изследване гнезденето и мътенете на яйцата от техните родители е успешно при условие, че във волиерното пространство има само една женска птица, съответстващо на факта, че птиците са моногамни. В противен случай няма мътене и съответно малки не се излюпват в така създадените полуестествени условия. Това налага прецизиране на технологията на производство с оптимизирани еднофамилни клетки за полусвободно развъждане.

Част от реализираните експерименти са описани в публикацията „Първи изследвания и резултати от полуестествено отглеждане на планински кеклик в България“ (Mihailov et al., 2019).

В периода 2021-2022 г. на база на направените експерименти и в следващият програмен период идеята е доразвита в следващ проект по Оперативна програма „Околна среда 2014-2020 г.“ и са разработени методологии и технологии за отглеждане и за разселване на птици от вида Планински кеклик. Докладите по проектите са обществено достъпни и са на разположение на следният линк <https://eumis2020.government.bg/Report>. Към момента създадената материална база работи успешно и е в състояние да произвежда около 250 – 300 птици за разселване.

Данни от разселването на птици свързани с мониторинг и измерване са отразени и в публикацията „Програма за възстановяване на планински кеклик. Първи доказателства за оцеляването и разселването на полуестествено отгледани птици на територията на ПП „Врачански Балкан“ (Mihailov et al., 2019). Резултатите показват големи загуби в първите дни след освобождаването, като основната причина за това остава хищничеството.

----- www.eufunds.bg -----

Проект № BG16M1OP002-3.020-0006-C01 „Изготвяне на План за действие за вида Планински кеклик (*Alectoris graeca graeca*, Meisner, 1804)“, финансиран по Оперативна програма „Околна среда 2014 – 2020 г.“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския фонд за регионално развитие.

Разсейването на освободените птици е сравнително малко, птиците обикновено се придържат към районите на разселване. По-добър резултат и оцеляемост на птиците има при ранните есенни разселвания, тогава животните имат по-дълъг период за адаптация, намиране на храна и сформирание на ята преди ниските температури и снеговалежи.

4.7.2 Чужд опит при отглеждане и размножаване на вида

През 1992 г. в района на Апенините провинция Пистола, Италия (Dessi-Fulgheri et al., 2001) е направено проучване върху факторите, влияещи върху пространственото поведение и оцеляване на птици, отгледани на затворено, както и на диви такива освободени в природата. Установено е, че при ферменото отглеждане на вида възникват генетични и поведенчески разлики, както и слаба устойчивост на зарази. Проблем създава и преминаването от свръхизобилие от изкуствена храна бедна на фибри към естествена, която е в пъти по-богата но в по-малки количества. Птиците хранени с по-високо съдържание на фибри са значително по-подвижни от другите птици и оцеляват по-дълго в естествена среда. Основен проблем при освобождаване на птици отгледани фермено е уязвимостта им по отношение на хищници, което се явява ключов фактор за оцеляването им (Dessi-Fulgheri et al., 2001).

На по-късен етап отново е проведен експеримент с птици от района на Сиренте-Велино в Апенините, Италия (Amichi et al., 2017, Paolo et al., 2019). Идеята е възникнала от необходимостта малките и изолирани популации, които са в критично състояние да бъдат подпомогнати. За целите на експеримента са използвани две групи животни от двойка птици взети от дивата природа, отгледани в специална волиера (50 m² площ, 3 m височина) с характеристики близки до естествената среда – наличие на скали, храсти и специален фураж. Птиците са отгледани в продължение на два размножителни периода от април до юни. Женската снася 39 яйца, които се събират ежедневно. Пилетата от 33 излюпени яйца се разпределят в две групи. G1- 16 (8 мъжки +8 женски), G2- 17 (8 мъжки + 9 женски). Първата група е подложена на интензивно отглеждане, а втората е отгледана при полуестествени условия във волиерното съоръжение, заедно с родителската двойка.

Пространството на волиерата допълнително е обогатено със заслони, прегради, мравки, ядливи семена (*Triticum aestivum* L., *Hordeum vulgare* L., *Sorghum vulgare* Pers., *Pisum sativum* L., *Vicia faba* var. *minor* Beck), млади зелени растения (*Medicago sativa* L., *Trifolium*

----- www.eufunds.bg -----

Проект № BG16M1OP002-3.020-0006-C01 „Изготвяне на План за действие за вида Планински кеклик (*Alectoris graeca graeca*, Meisner, 1804)“, финансиран по Оперативна програма „Околна среда 2014 – 2020 г.“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския фонд за регионално развитие.

incarnatum L.), членестоноги (какавиди, яйца), изкуствено осигурени молци, достатъчно количество достъпна вода без да се дава изкуствен фураж.

Основните резултати наблюдавани в групата отглеждана на затворено – наранявания по човките, перата и тялото причинени от агресия и канибализъм при висока плътност и липса на прегради. Измерванията на птиците сочат известни разлики с превес на птиците отглеждани на затворено в първоначалният период на отглеждане, като в следствие тези разлики се компенсират и уеднаквяват. Това е доказателство че при системата за интензивно отглеждане се минимизират разходите за енергия, осигурявайки повече ресурс за растеж в ранен стадии. Полу-свободното отглеждане от своя страна осигурява по-добро развитие на мускулатурата, провокирано от наличие на естествен наклон, повече препятствия, повече активно движение на крайниците. Сложността на околната среда пък допринася за по-добро развитие на когнитивните способности на птиците от втората група. Наблюдавани са и известни морфологични изменения в развитието на скелета в двете групи. Като резултат се препоръчва полусвободното отглеждане на птиците, което гарантира по-добра оцеляемост след освобождаване в природата. Предвид сложността и високата цена се препоръчва преместване на младите птици (на възраст 42-56 дни) в условия близки до естествените с цел по-добра адаптация преди освобождаване и смекчаване на последствията от ферменото отглеждане. Също така препоръчват ползването на SSD (sex selection drugs) методи за ранно определяне на пола, вместо вече популярното молекулярно определяне на пола. В тази връзка е разработен модел за ранно определяне на пола за възраст 42 дни след излюпването от Viola и др. (2019), който може да се ползва и прилага независимо от начина на отглеждане.

През 2004 г. е направено проучване на Университета по ветеринарна медицина за периода на съхранение на яйцата, които се ползват при инкубаторно излюпване (Tilki and Saatci, 2004). Установено е, че загубата на тегло на яйцата се увеличава с увеличаване на дните за съхранение и съответно пригодността им намалява. Опитно е доказан оптимален период на съхранение от 0 до 35 дни, който не влияе на качествените показатели на яйцата - формата, дебелината на черупката и теглото на жълтъка.

Според Rosa и др. (2011) при реализирани проучвания в провинция Трентино, Североизточна Италия, съществува зависимост между инфекциите от род *Ascaridia* (*Ascaridia compar* (Shrank, 1790) - хелминтни паразити) и динамиката на популациите от

----- www.eufunds.bg -----

Проект № BG16M1OP002-3.020-0006-C01 „Изготвяне на План за действие за вида Планински кеклик (*Alectoris graeca graeca*, Meisner, 1804)“, финансиран по Оперативна програма „Околна среда 2014 – 2020 г.“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския фонд за регионално развитие.

скална яребица. Този факт е важно да се отчети при планирането на консервационни дейности и стратегии, свързани с опазването на вида, тъй като ефекта на плодовитост може да бъде отрицателно повлиян, особено при отглеждане на затворено, където вероятността от заразяване е голяма. Според проучване проведено от 1997 до 2000 г. в Централна Гърция (Parazaharidou et al., 2002) с цел определяне на ролята на паразитизма в популациите на *A. graeca graeca* е установено, че паразитното заболяване причинено от *Tetrathyridium* (ларваен стадий) може да е една от причините за смъртност на вида.

5. ЗАПЛАХИ И ЛИМИТИРАЩИ ФАКТОРИ

5.1. Неподлежащи на управление фактори

5.1.1. Популационно-биологични фактори

Според проведените теренни проучвания, налице е съкращаване на естествения ареал на вида в България. Съществуват райони, известни като находища на планински кеклици, в които вида не е установен. Това говори за изчезване на вида в някои части от ареала му. Предвид намаляващата тенденция на числеността на балканския кеклик в целия му ареал, повторното възстановяване по естествен път едва ли би се случило в близко бъдеще в райони, където вече няма естествени групи от птици. В други места плътността е ниска, там е неизвестна вероятността от близко родствено кръстосване, независимо, че свободните популации имат естествени механизми за ограничаването му. При наличие на единични птици в даден район, вероятността да се достигне критичен минимум на популацията, след който вида не може да се самовъзпроизвежда изглежда напълно реална. На този етап не са установени други популационно – биологични ограничения, които биха могли да застрашат съществуването на вида планински кеклик.

5.1.2. Конкуренция от страна на други видове

Местообитанията на планинския кеклик са с ограничено разпространение на други кокошеви птици, които биха могли да бъдат преки конкуренти на вида. Единствено в ниските части на ареала в местообитанията се среща и полската яребица (*Perdix perdix*

----- www.eufunds.bg -----

Проект № BG16M1OP002-3.020-0006-C01 „Изготвяне на План за действие за вида Планински кеклик (*Alectoris graeca graeca*, Meisner, 1804)“, финансиран по Оперативна програма „Околна среда 2014 – 2020 г.“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския фонд за регионално развитие.

Linnaeus, 1758). В тези части от страната ни плътността на полската яребица е ниска, предвид че този вид е специализиран към използването на повече семена на културни растения. В тази връзка не може да съществува пряка конкуренция между двата вида. Характера на местообитанията на планинския кеклик, също така определя и сравнително малко видове бозайници, в тези райони и няма пряка конкуренция с други видове от гледна точка на жизнено пространство и местообитания.

5.1.3. Климатични промени - уязвимост на вида

В последните години наблюдаваме нетипични затопляния през февруари, които карат птиците да стартират размножителния период по-рано. За сметка на това, обаче често през април и май падат проливни дъждове, които в комбинация с късните пролетни застудявания на отделни места може да доведат до наводняване на гнездата. След това люпимостта значително намалява, съответно и процента оцеляемост на новото поколение. Нетипичните летни засушавания в ареала на вида и пресъхване на редица водоизточници, също води до промени в местообитанията на планинския кеклик. Тези засушавания, често принуждават кеклиците да странстват в търсене на по-добри условия за живот през неблагоприятния период. Засушаването през летните месеци в някои години, разбира се е свързано и липсата на достатъчно валежи от сняг през зимата. Във всички случаи преместванията на кеклиците в търсене на по-добри условия за живот през тези неблагоприятни периоди могат да бъдат свързани с нарастване на размера на загубите в популацията.

5.1.4. Съществени социално-икономически промени

Социално икономическите промени могат да въздействат двупосочно на популацията на вида. Негативно от една страна с обезлюдяването на много високопланински селища и махали и замиране на екстензивното земеделие и животновъдство. Това води косвено до влошаване на качествата на местообитанията на планинските кеклици и от тук до намаляване или изчезване на локални находища. От друга страна свръх пашуване на домашни животни и то основно коне и едър рогат добитък, първо създава безпокойство за вида, второ намалява продуктивността на местообитанията, намалявайки подходящите места за гнездене, укрития и спокойствие. Социално-икономическите промени въздействат косвено върху популацията на вида, но те са пряко свързани с промените в общата

----- www.eufunds.bg -----

Проект № BG16M1OP002-3.020-0006-C01 „Изготвяне на План за действие за вида Планински кеклик (*Alectoris graeca graeca*, Meisner, 1804)“, финансиран по Оперативна програма „Околна среда 2014 – 2020 г.“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския фонд за регионално развитие.

селскостопанска политика, която е пагубна за птиците на земеделските земи, а някои автори я определят като неблагоприятна и за някои планински видове.

5.1.5. Сукцесионни промени

Оказват косвено влияние на популацията главно чрез покачване на горната граница на гората, отбелязано на много места от полевите експерти по време на проучването в периода 2021-2022 г. От една страна се намалява площта на откритите високопланински местообитания, голяма част от тях подходящ хабитат за планинския кеклик. От друга страна тези места се превръщат в местообитания подходящи са горски хищници, поради наличието на по-висока растителност и подходящи укрития. Лисици, чакали, диви котки, хищници от сем. Порови с покачването на пояса на гората имат по-лесен и безопасен достъп до районите на гнездовите територии на *A. graeca* – в разширените им по този начин ловни райони, със сигурност по-често попадат и местообитанията на кеклика.

5.2. Подлежащи на управление фактори

5.2.1. Влошаване и разрушаване на местообитания

Една от причините за намаляване популацията на вида е загубата на местообитания в следствие обезлюдяването на планинските райони и последващият срив на екстензивното животновъдство и обслужващото го дребноплощно земеделие. Тази причина, със сходни формулировки, е посочвана в списъка от лимитираци за вида в България от редица автори (Симеонов и кол., 1990, Николов и др., 2007, Боев и Николов 2011):

- Промяна на култивационните практики в планинското земеделие;

Според нашия анализ на резултатите от полевите изследвания, това е една от значимите причини за редуцията в числеността на популацията. В края на миналия век и в началото на този, започна видимо обезлюдяване на планинските населени места. Натуралното земеделие (производство от малки площи за лични нужди) и скотовъдство и свързаното с тях отглеждане на зърнени култури в малки, отдалечени от населени места ниви почти изчезна. Същевременно в полупланинските райони, където в някои места поминъка се запази, се промени пазарната ориентация и зърнените култури бяха заменени с технически, с овощни насаждения и зеленчукопроизводство. Особено видима е тази тенденция в района на границата на Източни и Централни Родопи и по южните склонове на Огражден планина. Всичко това до голяма степен оказва влияние на оцеляемостта на вида през зимния сезон и

----- www.eufunds.bg -----

Проект № BG16M1OP002-3.020-0006-C01 „Изготвяне на План за действие за вида Планински кеклик (*Alectoris graeca graeca*, Meisner, 1804)“, финансиран по Оперативна програма „Околна среда 2014 – 2020 г.“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския фонд за регионално развитие.

особено на младите птици през първата им зима. Основен фактор за намаляване на числеността на вида.

- Създаване на иглолистни култури в местообитанията на вида;

Макар и рядко това се наблюдава основно в Западни Родопи и по изключение в останалата част от ареала на вида в България. Факта, че по-голямата част от местообитанията на планинския кеклик попадат в различни защитени територии до голяма степен ограничава създаването на иглолистни култури в тях. Въпреки това създаването на подобни плантации, макар и на малки площи почти винаги води до фрагментация на местообитанията, от които в бъдеще вида може да изчезне или да се премести в съседни по-обширни местообитания. Подобен е проблема със захрастяването и самозалесяването на определени територии, в които липсата на паша и други дейности може да доведе до тяхното обрастване.

- Промяна в практиките при пасищното планинско животновъдство;

Този фактор също оказва влияние в няколко направления. На първо място през 80-те и 90-те години на миналия век пасищното планинско животновъдство силно се редуцира. Тенденцията продължава и през първото десетилетие на настоящия век. Резултатът за високопланинския ландшафт е намаляване площта на високопланинските пасища и ливади, обрастване на терените с храсти, „повдигане“ на горната граница на гората. Процесите бяха особено видими по Старопланинското било, където алпийската зона е с по-малка надморска височина. С насърчаване на пасищното животновъдство в националните паркове, процесите до голяма степен биват овладени.

Последните 7-8 години се забелязва една подмяна на видовете животни, отглеждани по екстензивен начин, включително и чрез високопланинска паша. Комбинацията от различните субсидии, бонуси, агроекологични мерки доведе до ниска икономическа ефективност от отглеждане на овце по екстензивен начин. Стадата пасящи в алпийската и субалпийската зони вече са главно от говеда и коне. Но начинът по-който различните тревопасни видове изпасват тревата е различен. При конете и говедата утъпкването е много по-голямо, опасват се само определени, не много на брой видове и то на сравнително голяма височина над земята. Овцете от своя страна изпасват ниско над земята, консумирайки голям диапазон от тревни видове. Поддържаните от овчите стада местообитания са по-предпочитани както от балканския кеклик, така и от други видове, които оказват косвено влияние върху числеността на популацията му. Такъв вид е лалугерът (*Spermophilus citellus*

----- www.eufunds.bg -----

Проект № BG16M1OP002-3.020-0006-C01 „Изготвяне на План за действие за вида Планински кеклик (*Alectoris graeca graeca*, Meisner, 1804)“, финансиран по Оперативна програма „Околна среда 2014 – 2020 г.“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския фонд за регионално развитие.

(Linnaeus, 1766)), чиято численост рязко намалява в изоставяните планински пасища и ливади, както и в тези, ползвани за паша от коне и говеда. Предполаганото му косвено влияние върху кеклика разглеждаме по-долу в „климатични промени“.

Промяната в тревостоя (поради засилено утъпкване, селективна паша и обилно наторяване) в пасищата използвани от едри преживни и коне също е вероятна причина за по-ниската им стойност за вида. Влияние за промяна в тревостоя оказва и практиката на използване на електропастири, особено ако ротацията на полетата не е навременна.

5.2.2. Пряко унищожаване и преследване

Прекият отстрел е една от най-честите причини за намаляване числеността особено на ловни видове, какъвто е балканският кеклик. Анализът на информацията от ловните сдружения обаче показва, че този вид поради трудния си лов и малката численост е загубил ловностопанското си значение. Трудно проходимия терен в местообитанията на балканският кеклик и изискването ловеца да разполага с добро куче птичар за успешен лов до голяма степен свеждат интереса към вида до минимум към момента. За успешно ловуване на този вид е необходима предварителна подготовка, включително и добра физическа подготовка. От друга страна добре обученото куче е също трудно постижима задача, предвид стръмния терен осеян с бодливи храсти, които бързо разраняват крайниците и кучето спира да работи, всичко това прави отстрелът по-скоро инцидентен. При браконьерството нещата стоят по идентичен начин – усилията за добиване на дивеча са големи, а материалната полза – минимална. Предвид характера на незаконното ловуване в нашата страна в последните години, който включва предимно нощно ловуване с термални прибори и основно на едър дивеч, можем да кажем, че незаконния отстрел на планински кеклици също е по-скоро случаен. Вероятно по-значимо влияние има ловът в месеците непосредствено след разселване на волиерни птици от този вид, преди те да се адаптират към местността и условията. Предвид бързо променящите се условия е важно фактора да се държи под контрол и при необходимост да се вземат мерки за изваждане на вида от списъка с ловни видове.

5.2.3. Безпокойство

- Безпокойство от страна на човека;

----- www.eufunds.bg -----

Проект № BG16M1OP002-3.020-0006-C01 „Изготвяне на План за действие за вида Планински кеклик (*Alectoris graeca graeca*, Meisner, 1804)“, финансиран по Оперативна програма „Околна среда 2014 – 2020 г.“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския фонд за регионално развитие.

Тук следва да се включат стандартния планински туризъм, скалното катерене, офроуд туризмът. За отбелязване е, че всички констатирани при проучванията ни гнездови територии, са далеч от най-известните дестинации за тези форми на туризъм, макар подходящи терени да има и около такива дестинации. В районите, където има малък туристопоток, понякога токуващият мъжки е непосредствено до автомобилен път.

Строителството в близост до гнездови находища е все по-често явление и сигурна причина за изоставянето на района. Обикновено става дума за пътища (през последните две години например в Стара планина) или почивни комплекси. Шумът от строителната техника, машини и агрегати, взривните работи, там където се използват, и предизвикваните от тях сътресения на почвата със сигурност са в състояние да прогонят вида от дългогодишно използван гнездови район. Вероятно това е причината за изчезването на дългогодишно находище по левия бряг на р. Струма, между Рупите и с. Генерал Тодоров, където видът не бе констатиран при полевите проучвания.

- Овчарски кучета;

Един друг фактор, свързан с пасищното животновъдство, оказва според нас много сериозно влияние върху числеността на планинския кеклик – броят на овчарските кучета и масовото неспазване на изискването за поставяне на „спъвачки“ (дебела пръчка, привързана на врата на кучетата, така че да виси пред коленете им. Пречи главно при тичане, при което намалява желанието на кучетата да преследват дивеча). Броят им понякога е несъразмерно голям с размера на стадото, като вероятно така се компенсира липсата на човешко присъствие. Смятаме, че овчарските кучета пряко влияят върху числеността на вида, унищожавайки люпила, нелетящи малки, а понякога и женските птици. Много често пастирските кучета ловуват на различни видове дивеч, като прилагат ветрилообразни гонки, когато са повече от 2. Въпреки че, по време на тези гонки вероятността да уловят планински кеклик е нищожна, безпокойството което оказват на вида в една част от местообитанието е голямо. Пастирските кучета могат да нанесат сериозни щети на фермено произведени и разселени птици, като ги преследват поетапно и след няколко вдигания могат да ги уловят. Тези случаи касаят основно кучета без спъвачки, които са доста по бързи и подвижни. Всички аспекти на влияние на промените в практиките при пасищното планинско животновъдство

----- www.eufunds.bg -----

Проект № BG16M1OP002-3.020-0006-C01 „Изготвяне на План за действие за вида Планински кеклик (*Alectoris graeca graeca*, Meisner, 1804)“, финансиран по Оперативна програма „Околна среда 2014 – 2020 г.“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския фонд за регионално развитие.

водят до сериозна загуба на индивиди и местообитания и се явяват основен фактор за намаляване на числеността на вида.

5.2.4. Въздействие на социално икономически фактори от управляем характер

Ловуването на всички видове кеклици е трудно и емоционално. Като цяло България не е ловна дестинация, която се слави с ловуване на кокошеви птици. Емблемата на Българското ловно стопанство е по скоро едрия дивеч и специално благородния елен. В тази връзка ловната преса върху планинския кеклик от страна на организирания ловен туризъм не съществува. В същото време видът не е търсен дивечов деликатес, за да предизвика ловуване с цел продажба и търговия. Основното икономическо и социално значение на вида е от гледна точка на екотуризма, тъй като той се среща около редица планински маршрути и по този начин придава допълнителна красота в редица защитени територии и зони. Разбира се вида е интересен от гледна точка на орнитотуризма, а труднодостъпните терени в повечето му местообитания, го правят много интересен и привлекателен обект на фото лов. Именно в това е и социалното значение за вида.

5.2.5. Фрагментация на местообитанията

Фрагментация (разпокъсване) на местообитанията се наблюдава в някои части на ареала на планинския кеклик, които попадат в Родопска планина, Средна гора и Стара планина. Основните причини за разпокъсване на местообитанията от една страна е липсата на човешка дейност, което води до обрастване и самозалесяване на части от планинските пасища и ливади, а това намалява ефективната площ на местообитанията за балканския кеклик. При намаляване на площта на местообитанието птиците започват да изпитват нужда от жизнено пространство и това ги кара често да емигрират в други съседни, по-обширни райони. Ако такива липсват, постепенно загубите при тези ята се увеличават, поради липса на достатъчно укрития и убежища, а липсата на достатъчно гнездови места пък води до намаляване на прираста в резултат от увеличаване броя на разорените гнезда. Друг фактор водещ до разпокъсване на местообитанията са залесяванията с иглолистни култури. Този фактор е добре изразен извън защитените зони, особено в Западни Родопи. Залесяванията с иглолистни култури са известни още от 70-те години на миналия век в ареалите и на двата вида кеклици. Последни проучвания на местообитанията на тракийския

----- www.eufunds.bg -----

Проект № BG16M1OP002-3.020-0006-C01 „Изготвяне на План за действие за вида Планински кеклик (*Alectoris graeca graeca*, Meisner, 1804)“, финансиран по Оперативна програма „Околна среда 2014 – 2020 г.“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския фонд за регионално развитие.

кеклик в България сочат един от факторите за намаляване на площта на местообитанията му, който води и до фрагментация, именно създадените иглолистни култури в Източни Родопи и Сакар (Груйчев, 2014). Докато в Рила, Стара планина и голяма част от Средна гора проблема със залесяванията не е изразен, то създаването на иглолистни култури в Западни Родопи и западните склонове на Пирин (в ниските части на кекличевите местообитания), тези култури могат да доведат до фрагментация на местообитанията. Тук трябва да се предвидят мерки по съгласуване на залесяванията, особено в райони с налична към момента популация на балкански кеклици за да се избегне разпокъсване на местообитанията и последващо изчезване на вида. Необходимо е преразглеждане на лесокултурните мероприятия в местообитанията на вида и там, където има налична популация да се предвидят лесокултурни мероприятия, щадящи площта на местообитанията.

5.2.6. Случайни фактори

- Хибридизация

Хибридизация с тракийски кеклик с две форми: естествено кръстосване в районите на припокриване на ареалите на двата вида и кръстосване в районите на изкуствено разселване на тракийския кеклик.

Хибридизация с други видове кеклици, отглеждани в плен и безконтролно разселвани от техните собственици. Случайна хибридизация е теоретично възможна в ареала на вида, като тя може да се случи само след освобождаване на други видове кеклици, случайно или от избягали птици отглеждани в плен. Тук е важно да се подчертае важноста на осведомеността на обществото за балканския кеклик и кои са основните заплахи за вида. Само така бихме могли да ограничим случайните разселвания на птици отглеждани в плен. Констатираното в рамките на полевите проучвания от 2010 - 2011 год. и 2021 - 2022 год. намаляване до изчезване на вида от района на Източнородопската яка – зоната на естествена хибридизация между двата наши вида кеклици – прави вероятността от възможни негативни последствия ниска до незначителна. Към това трябва да се добави и намаляващата популация на тракийския кеклик в района, също констатирано при полевите проучвания. По отношение на разселването на тракийски кеклик от ловните сдружения трябва да се отбележи, че числеността на разселваните птици от 2012 г. насам непрекъснато намалява – почти 2,5 пъти (вж. ПРИЛОЖЕНИЕ 6). Това прави влиянието на този фактор

----- www.eufunds.bg -----

Проект № BG16M1OP002-3.020-0006-C01 „Изготвяне на План за действие за вида Планински кеклик (*Alectoris graeca graeca*, Meisner, 1804)“, финансиран по Оперативна програма „Околна среда 2014 – 2020 г.“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския фонд за регионално развитие.

незначително, макар да не може да се изключи напълно, особено в районите на припокриване на разселванията и районите на зимуване на балканския кеклик, както и ако на определени места се вземат решения за освобождаване на отгледани на закрито птици в автохтонни местообитания на планински кеклик на по-голяма надморска височина.

Друг случаен фактор могат да бъдат рекултивациите на нарушени терени и превръщането им в ливади. Внасянето на нови, често чуждоземни тревни смеси променя състава на пасището и не е известно как това действа върху популацията на вида. Също така промените, които настъпват в тревостоя в резултат на различни причини, може да окажат пряко или косвено въздействие върху популацията. Тези фактори са слабо проучени в целия ареал на вида и все още са нужни допълнителни проучвания за тяхното влияние. Поради това ги отнасяме към случайни фактори.

- Намаляване на популацията на лалугера.

Тук трябва да се отчете и разгледаното по-горе намаляване на популацията на лалугера в планинските пасища и ливади. Той е основен вид в хранителната верига и е в менюто на всички гореизброени хищници. Към тях трябва да добавим дневните грабливи птици – ястреби и соколи. При намаляващата хранителна база (с намаляване на числеността на лалугера), те се преориентират към други хранителни източници, а такива в алпийския и субалпийския пояс не са много. По този начин се засилва пресата върху други видове в зоната – в разглеждания случай върху балканския кеклик.

6. ПРЕДПРИЕТИ МЕРКИ ЗА ОПАЗВАНЕ

Планираните мерки и дейности за опазване на вида и местообитанията му в настоящият План са разделени на четири групи, които очертават четирите направления на работа за периода на действие на Плана. На първо място са предвидени законодателни и управленчески действия, насочени към подобряване и стриктно прилагане на нормативната уредба. Разгледани са дейности насочени към актуализация на Стандартните Натура 2000 формуляри, поддържане на пасищата и постоянните тревни площи в благоприятно състояние и мерки свързани с ограничаване на употребата на пестициди в местообитанията на вида. Разгледани са група мерки за опазване на местообитанията на вида, преки природозащитни мерки, изследователски мерки и мониторинг, както и мерки за повишаване осведомеността за вида и необходимостта от опазването му.

----- www.eufunds.bg -----

Проект № BG16M1OP002-3.020-0006-C01 „Изготвяне на План за действие за вида Планински кеклик (*Alectoris graeca graeca*, Meisner, 1804)“, финансиран по Оперативна програма „Околна среда 2014 – 2020 г.“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския фонд за регионално развитие.

Хибридизация

Предвидени са законодателни мерки свързани с безконтролните разселвания на тракийски кеклици в местообитанията на балкански кеклици. Основните заплахи за балканския кеклик от разселване на тракийски кеклици в неговите местообитания са свързани с възможна хибридизация на двата вида и пренос на заболявания евентуално от фермените към дивата популация. Тук не става въпрос за естествените хибридни зони известни от миналото, а за опасност от създаване на нови хибридни зони в резултат от неконтролирано разселване.

По мнение на повечето автори, неконтролираното разселване на тракийски кеклик във или близо до местообитания на планински кеклик, към момента не представлява сериозна заплаха. Това се дължи на много фактори, но основно на изключително ниската оцеляемост на разселените птици. Въпреки това факт е, че тези разселвания са безконтролни и тази тенденция следва да бъде прекратена.

По тези причини е задължително да бъдат направени промени в Правилника за прилагане на Закона за лова и опазване на дивеча (ППЗЛЮД), като в глава IV Стопанисване и опазване на дивеча, Раздел I – Стопанисване на дивеча, член 52. да се въведе нова алинея, преди алинея 1, която да гласи: „Разселването на фермено произведен дивеч се осъществява само и единствено в рамките на естествения ареал на видовете обект на разселване в Република България“.

6.1. Опазване на местообитания

6.1.1 Защитени зони по директивата за птиците

Данни за Защитените зони (ЗЗ) се съдържат в:

- Информационната система за защитените зони от мрежата Natura 2000 - <http://natura2000.moew.government.bg/>

Липсват данни и доклади в раздела птици на Информационната система.

- Националната система за мониторинг на биологичното разнообразие (<http://eea.government.bg/bg/bio/nsmbr>)
- В Информационната система са налични данни за тези Защитени зони по Директивата за птиците в които видът е включен като предмет за опазване (*Данни за численост <https://natura2000.egov.bg/>)

----- www.eufunds.bg -----

Проект № BG16M1OP002-3.020-0006-C01 „Изготвяне на План за действие за вида Планински кеклик (*Alectoris graeca graeca*, Meisner, 1804)“, финансиран по Оперативна програма „Околна среда 2014 – 2020 г.“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския фонд за регионално развитие.

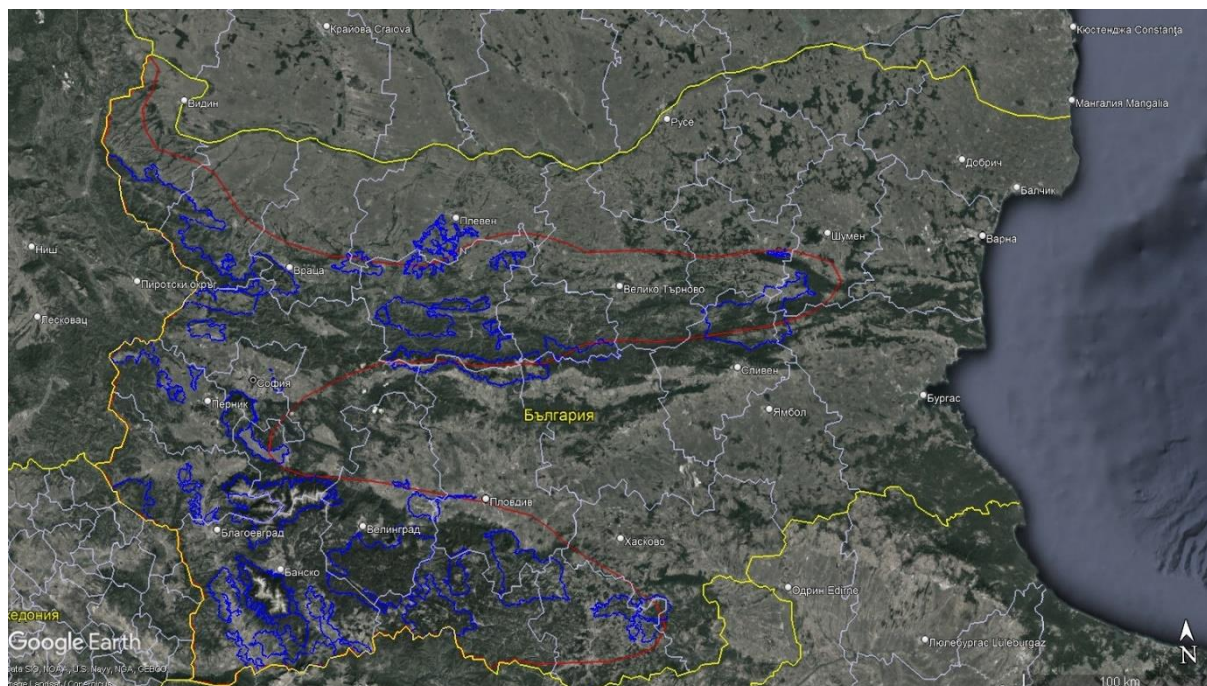
Данните са обобщени по-долу:

Таблица. Численост на Планинския кеклик по Защитени зони от Натура 2000

№	Номер на ЗЗ	Наименование	Площ (ха)	Численост Мин. *	Числ. Макс. *
1.	BG0002107	Бобошево	4835.20	15	15
2.	BG0000399	Българка	24009.03	-	-
3.	BG0002109	Васильовска планина	45472.79	3	12
4.	BG0002053	Врачански Балкан	30879.74	30	50
5.	BG0002073	Добростан	83655.44	25	92
6.	BG0002002	Западен Балкан	146832.47	70	90
7.	BG0002063	Западни Родопи	133384.78	15	30
8.	BG0000332	Карлуковски карст	14210.79	15	25
9.	BG0002003	Кресна	23495.59	-	-
10.	BG0002072	Мелнишки пирамиди	13580.05	15	20
11.	BG0002076	Места	20426.64	15	25
12.	BG0002079	Осогово	24125.09	23	223
13.	BG0002084	Палакария	15798.70	3	3
14.	BG0002105	Персенк	16119.67	15	20
15.	BG0002005	Понор	31377.00	30	40
16.	BG0002098	Рупите	8835.40	10	15
17.	BG0002058	Сините камъни - Гребенец	15844.64	8	38
18.	BG0002078	Славянка	19433.05	15	20
19.	BG0002054	Средна гора	99062.39	6	56
20.	BG0002113	Триград-Мурсалица	55340.95	71	71
21.	BG0002128	Централен Балкан Буфер	72021.40	-	-
22.	BG0000496	Рилски манастир	25299.80	11	11
23.	BG0000113	Витоша	27 102.11	9	17
24.	BG0000209	Пирин	40 382.38	42	100
25.	BG0000495	Рила	77 927.17	100	120
26.	BG0000494	Централен Балкан	72 021.07	150	240
Общо:			1 141 473.34	696	1333

----- www.eufunds.bg -----

Проект № BG16M1OP002-3.020-0006-C01 „Изготвяне на План за действие за вида Планински кеклик (*Alectoris graeca graeca*, Meisner, 1804)“, финансиран по Оперативна програма „Околна среда 2014 – 2020 г.“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския фонд за регионално развитие.

Фиг.6: Карта на 33 по Директивата за птиците в ареала на вида

6.1.2 Защитени територии

Вида е включен в Плановете за управление на НП „Пирин“ и НП „Централен Балкан“ в списъка с видове за които следва да се вземат специални мерки. Други данни за състоянието на популацията липсват.

Вида е включен като приоритетен за опазване в Плановете за управление на ПП „Беласица“ и „Врачански Балкан“. ДПП „Врачански Балкан“ реализира проект свързан с вида, включително и проучване и оценка на съвременното състояние на популацията му, който бе споменат по-горе.

Следва да отбележим, че от голямо значение за планирането и изпълнението на мерките за опазване на популацията на вида са свързани именно със защитените територии, попадащи в ареала на разпространението му. Това са трите национални парка – НП „Рила“, НП „Пирин“ и НП „Централен Балкан“ в случаите, когато предвидените мерки не противоречат на режимите на защитените територии. От природните паркове това са ПП „Врачански Балкан“, ПП „Българка“, ПП „Сините камъни“, ПП „Беласица“ и ПП „Рилски манастир“ в случай че предвидените мерки не противоречат на законно установените режими на защитените територии.

6.1.3 Значение на ЗТ и ЗЗ в опазването на вида и местообитанията му.

Значението на защитените територии за настоящият План се дължи на ограничителните режими в тези територии, съхранените до голяма степен местообитания, но най-вече на наличието на администрация и Планове за управление. В този смисъл, част от предвидените управленски и административни мерки в Плана са насочени именно към промени в Плановите за управление на националните и природни паркове, с включването в тях на преките мерки за опазване на вида предвидени в настоящият План. Това от своя страна ще даде инструмент в ръцете на парковите администрации за реализиране на дейности свързани с опазването на вида.

На второ място по важност са Защитените зони от Натура 2000 в ареала на вида. Както показва таблицата по-горе те са 25, като с много малки изключения те попадат в ареала на вида. Освен това в ареала на вида между териториите на посочените национални и природни паркове и тези от ЗЗ има почти пълно съвпадане на територии. Предвид конкретните цели и предмет на опазване в Защитените зони, те също са от голямо значение за изпълнението на предвиденото в настоящият План. Предполагаме, че не е далеч времето, в което Защитените зони на Натура 2000 ще имат органи на управление, а след това и Планове за управление, за които важи казаното за плановите за управление на защитените територии. За това в настоящият План е важно да се предвиди мярка свързана с приоритетно разработване на Планове за управление на 25-те ЗЗ в ареала на вида, където той е предмет на опазване, като в тях бъдат включени мерки от настоящият План.

6.1.4 Численост на балканският кеклик по Защитени зони и ловно-стопански райони

При провеждане на теренните проучвания, както и при съпоставката на конкретните данни от различни източници, не е възможно да се посочи численост на популацията на вида по Защитени територии, Защитени зони и/или ловно-стопански единици. Основната причина за това е, че между изброените по-горе категории площи има значително припокриване. Например Защитена зона по директивата за птиците, която попада в териториалният обхват на Плана, почти напълно се припокрива със защитена територия и едновременно с това попада в ловно-стопанските райони на някое от ловно-рибарските дружества. Освен това

----- www.eufunds.bg -----

Проект № BG16M1OP002-3.020-0006-C01 „Изготвяне на План за действие за вида Планински кеклик (*Alectoris graeca graeca*, Meisner, 1804)“, финансиран по Оперативна програма „Околна среда 2014 – 2020 г.“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския фонд за регионално развитие.

теренните проучвания са извършвани по квадрати, а не по граници на защитени територии и зони и/или общини и населени места. За численост на вида може да се говори единствено в рамките на Защитените зони от Натура 2000, където вида е включен в стандартните формуляри, по данни от самите формуляри за численост на популацията на вида в зоната. Считаме, че тези данни с в голямата си част неактуални и по тази причина в предвидените в Плана мерки в т. 7 е заложена мярка свързана с актуализиране на стандартните Натура 2000 формуляри за защитените зони в териториалният обхват на Плана.

6.2. Преки природозащитни мерки, изследователски мерки и мониторинг

При разработване на мерките от настоящият План е взето предвид, че приоритетно ще бъдат прилагани тези, които са предвидени в Националната приоритетна рамка за действие (НПРД) за Натура 2000 за периода 2021-2027 г. Това са мерки свързани с подобряване и поддържане на природозащитното състояние на местообитанията на вида - тревни типове природни местообитания чрез екологосъобразно управление на пасища и ливадни системи. Регулиране на коситбата и процесите на деградация, ерозия, рудерализация и техниките и периодите на косене. Предвидени са мерки за подобряване на местообитанията чрез прилагане и преминаване към биологично земеделие. Мерките са насочени към поддържане и подобряване на елементите на зелената инфраструктура в местообитанията на вида в обработваеми земи, както и поддържане и подобряване на местообитанията на защитени видове птици в обработваеми земи чрез разнообразяване на отглежданите култури.

Голяма част от местообитанията на балканския кеклик са свързани с опазването на конкретни местообитания посочени в „РАМКА ЗА ПРИОРИТЕТНИ ДЕЙСТВИЯ (РПД) ЗА НАТУРА 2000 В БЪЛГАРИЯ за многогодишната финансова рамка за периода 2021-2027 г.“ Идентифицираните в РПД мерки са пряко насочени към опазването на местообитанията на вида, като следва:

- Мярка 32 - Подобряване/поддържане на природозащитното състояние на тревни типове природни местообитания чрез екологосъобразно управление на пасищни и ливадни системи;
- Мярка 37 - Подобряване на състоянието на местообитанията на видове птици чрез прилагане и преминаване на/към биологично земеделие;
- Мярка 40 - Поддържане и подобряване на елементите на зелената инфраструктура в

----- www.eufunds.bg -----

Проект № BG16M1OP002-3.020-0006-C01 „Изготвяне на План за действие за вида Планински кеклик (*Alectoris graeca graeca*, Meisner, 1804)“, финансиран по Оперативна програма „Околна среда 2014 – 2020 г.“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския фонд за регионално развитие.

местообитанията на защитени видове птици в обработваеми земи;

- Мярка 41 - Поддържане и подобряване на местообитанията на защитени видове птици в обработваеми земи чрез разнообразяване на отглежданите културите.
- Мярка 44 - Подобряване на състоянието на местообитанията на видовете чрез прилагане и преминаване на/към биологично земеделие.

Към всяка от мерките са посочени съответните ЗЗ в ареала на вида, за които тя е приложима.

6.2.1 Възстановителни програми

Според Amichi et al., 2017, Paolo et al., 2019 съществува необходимост малките и изолирани популации, които са в критично състояние да бъдат подпомогнати. Поради намалялата численост на популацията на балканският кеклик, възстановяването му в страната по естествен път е много трудно. В такъв случай е необходима намеса и подпомагане на възстановяването на популацията чрез разработване на възстановителни програми. В основата на предлаганите възстановителни програми е създаването на центрове за полусвободно отглеждане на птици от вида (*Alectoris graeca graeca*, Meisner, 1804). Както бе посочено по-горе такъв център с близо 10 годишна история работи в ПП „Врачански Балкан“ управляван от администрацията на парка и финансиран по два проекта на ОП „Околна среда“ и собствени средства. Центърът функционира успешно, като средногодишно се разселват между 100 и 250 птици. Следва да се предвиди изграждането на два такива центъра на териториите на ПП „Сините камъни“ и НП „Пирин“ и разширен капацитета на центъра във Враца. Производството и разселването на птици по прилаганите в ПП „Врачански Балкан“ методология и технологии ще допринесе за бързо възстановяване на популацията на вида. Самите възстановителни програми следва да включват посочените методология и технологии, както и идентифициране на подходящи местообитания за разселване на птици и поддържащи мерки и грижи за разселените птици.

В контекста на посоченото по-горе в дейностите към Плана са предвидени два териториални обхвата на преките мерки за опазване на вида – територии от сегашното разпространение на вида и територии с бъдещо разселване на птици. В тези територии следва да се набележат кръг от дейности насочени към осигуряване на убежища и храна, особено през зимата, места за зимуване, борба с хищници и др.

6.2.2 Хищничество

----- www.eufunds.bg -----

Проект № BG16M1OP002-3.020-0006-C01 „Изготвяне на План за действие за вида Планински кеклик (*Alectoris graeca graeca*, Meisner, 1804)“, финансиран по Оперативна програма „Околна среда 2014 – 2020 г.“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския фонд за регионално развитие.

Определено всички съвременни проучвания сочат хищничеството като една от основните причини за загуба на птици, особено на фермено произведени и разселени в природата. Взаимоотношенията хищник-жертва са нормални в природата и често са гаранция за жизнена популация на видовете. Предвид пресечения характер на местообитанията и стратегията за защита на балканския кеклик, вероятно хищничеството не може да въздейства отрицателно върху популацията на птицата, въпреки че нямаме конкретни данни за това. Нещата стоят по малко по-различен начин по време на възстановителните програми, където след разселването птиците са изключително уязвими на хищни бозайници в първите 2 седмици. Последните проучвания, проведени в ДПП „Врачански Балкан“, показаха, като основна заплаха за фермените планински келици лисицата. Тя бе един от основните хищници бозайници, причинили загуби на птици. В тази връзка, в бъдеще там, където ще стартират възстановителни програми, с цел да се намали ловната преса на хищните бозайници върху фермените птици е възможно, да се контролира запаса на хищните бозайници – обект на лов, преди разселването в конкретни райони.

Обхвата на тази мярка са районите, където ще се предвиди разселване на фермени балкански кеклици, при спазване на разпоредбите на Българското ловно и природозащитно законодателство.

6.2.3 Мониторинг

Мониторинг на вида в най-значимите местообитания на Планински кеклик.

От голямо значение за изучаване на популацията на вида, както и за планиране на адекватни и ефективни мерки за опазване на вида и местообитанията му е провеждането на постоянен мониторинг на вида. Той ще се извършва от дирекциите на Националните и Природни паркове, бъдещите управляващи на ЗЗ, ловно-рибарски сдружения и НПО с налични местообитания и популация на вида планински кеклик. В определени моделни райони на територията на страната с установено присъствие на вида този мониторинг ще има за цел изясняване на факторите водещи до намаляване на популацията, както и положително въздействащите фактори. Като финансираща страна може да бъде МОСВ чрез ИАОС, съгласно НСМБР. Вида е включен в Приложение 1 на Директива 2009/147/ЕО и съгласно чл. 4 подлежи на специални мерки по опазване на неговите местообитания. Също така вида подлежи на докладване по чл. 12 на същата Директива.

----- www.eufunds.bg -----

Проект № BG16M1OP002-3.020-0006-C01 „Изготвяне на План за действие за вида Планински кеклик (*Alectoris graeca graeca*, Meisner, 1804)“, финансиран по Оперативна програма „Околна среда 2014 – 2020 г.“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския фонд за регионално развитие.

Свързано с казаното по-горе от голямо значение е извършване на специализирани проучвания в местообитанията: предпочитания, лимитиращи фактори, влияние на „тесните места“ върху популацията на вида в България.

Тези проучвания ще включват факторите, определящи размера на популацията в различните части на ареала на вида в България, установяване на лимитиращите фактори и влиянието на „тесните места“.

Най-подходящи места за провеждане на мониторинга и проучванията са териториите на Национални и Природни паркове с припокриващи се Защитени зони, чийто територии попадат в естествения ареал на вида в ареала на вида.

Не на последно място е провеждането на мониторинг на стари и актуални зони на хибридизация с Тракийски кеклик, както и генетичен мониторинг на популацията. Това включва проучване на генетичната принадлежност на Българската популация на Балканския кеклик, чрез извършване на генетични анализи, от различни части на ареала на вида в България.

6.3. Повишаване осведомеността за вида и необходимостта от опазването му

Важна мярка в процесите на опазване на видове и местообитания е работата с местните общности и широката общественост за разясняване на ползите и значението на видовете предмет на опазване. В настоящият План следва да се предвидят дейности насочени към организиране и провеждане на информационни кампании сред ловни дружества, животновъди и др. заинтересовани страни в ареала на вида.

Част от този вид дейности е създаване и разпространение на информационни материали (книги, стикери, брошури, дипляни и др.), както и на брандирани с Планински кеклик текстилни и други комуникационни материали (тениски, бутилки, шапки, флаш памет, раници и др.).

Националната координация на дейностите свързани с балканският кеклик, разработването на образователни и др. програми, провеждането на обучения, научна дейност и научно-практически проучвания също е важна част от дейностите за опазване на вида. Създаването на информационен, обучителен, научен и координационен център за опазване и възстановяване на популацията на вида е от първостепенно значение. За такъв център е определен съществуващият център на ДПП „Врачански Балкан“, който повече от 10 години трупа опит в възстановяване на популацията на вида.

----- www.eufunds.bg -----

Проект № BG16M1OP002-3.020-0006-C01 „Изготвяне на План за действие за вида Планински кеклик (Alectoris graeca graeca, Meisner, 1804)“, финансиран по Оперативна програма „Околна среда 2014 – 2020 г.“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския фонд за регионално развитие.

Така създаденият информационен и координационен център, ще координира и оказва помощ в разработването и прилагането на бъдещи възстановителни програми на вида. Не на последно място използването на модерната медийна среда и web базирани инструменти, с цел популяризиране на добрите практики при посещение на защитените територии и зони по време на размножителния период на планински кеклик, запознаване със съответните режими и норми и др. също има значение за формиране на правилно поведение на заинтересованите страни и широката общественост.

7. НЕОБХОДИМИ ПРИРОДОЗАЩИТНИ ДЕЙСТВИЯ

7.1. Законодателни и управленчески действия

Дейност 7.1.1 Актуализиране на Стандартните Natura 2000 формуляри в които вида е предмет на опазване.	
Описание	Стандартните Natura 2000 формуляри трябва да бъдат актуализирани, за да се отразят наличието на вида, размера на популацията и природозащитното му състояние. Да се редактира базата данни на ИАОС - зоните в които видът не е предмет на опазване.
Териториален обхват	Всички Natura 2000 зони, в които вида е предмет на опазване в географския ареал на разпространение на вида.
Приоритет	нисък
Времева рамка	1-5-та година
Индикатор за изпълнение	Актуализирани Стандартни Natura 2000 формуляри в които вида е предмет на опазване, попадащи в ареала на разпространение на вида. Редактирана база данни на ИАОС.

Дейност 7.1.2 Приоритетно разработване на Планове за управление на зоните от Natura 2000, в ареала на разпространение на вида, където той е предмет на опазване.	
Описание	С приоритет да бъдат разработени Планове за управление на 33 в ареала на вида, където той е предмет на опазване, с включени мерки от настоящият План от 7.2 до 7.5.

----- www.eufunds.bg -----

Проект № BG16M1OP002-3.020-0006-C01 „Изготвяне на План за действие за вида Планински кеклик (*Alectoris graeca graeca*, Meisner, 1804)“, финансиран по Оперативна програма „Околна среда 2014 – 2020 г.“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския фонд за регионално развитие.

Териториален обхват	Всички Natura 2000 зони, в които вида е предмет на опазване в географския ареал на разпространение на вида.
Приоритет	висок
Времева рамка	1-10-та година
Индикатор за изпълнение	Разработени с приоритет Планове за управление на защитени зони по Директивата за птиците, където видът е предмет на опазване.

Дейност 7.1.3 Промени в Планове за управление на защитени територии, свързани с опазването на вида, попадащи в териториалният обхват на настоящият План.	
Описание	При разработване на нови и промени в действащи Планове за управление на национални и природни паркове попадащи в ареала на вида да бъдат включени мерки от настоящият План от 7.2 до 7.5 при условие, че не противоречат на статутите и режимите на защитените територии.
Териториален обхват	Три Национални (Централен Балкан, Рила и Пирин) и шест природни паркове (Врачански Балкан, Българка, Сините камъни, Витоша, Рилски манастир и Беласица), попадащи в ареала на вида.
Приоритет	висок
Времева рамка	1-10-та година
Индикатор за изпълнение	Промени в действащи Планове за управление на защитени територии с включени мерки за опазване на вида.

Дейност 7.1.4 Приемане на нормативен акт, с който се въвеждат работещи схеми за поддържане на пасищата в благоприятно състояние, като местообитания на Планински кеклик.	
Описание	Анализ и корекция на екологични схеми, касаещи поддържането на пасищата в благоприятно състояние като местообитание за вида в <i>Стратегически план за развитие на земеделието и селските райони за периода 2023-2027 г.</i>
Териториален обхват	Териториалният обхват на Плана.
Приоритет	среден
Времева рамка	1-10-та година
Индикатор за	Въведена работеща схема за поддържане на пасищата в

----- www.eufunds.bg -----

Проект № BG16M1OP002-3.020-0006-C01 „Изготвяне на План за действие за вида Планински кеклик (*Alectoris graeca graeca*, Meisner, 1804)“, финансиран по Оперативна програма „Околна среда 2014 – 2020 г.“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския фонд за регионално развитие.

изпълнение	благоприятно състояние.
------------	-------------------------

Дейност 7.1.5 Мерки свързани с ограничаване на употребата на пестициди.	
Описание	В ЗЗ и ЗТ в ареала на вида, където са въведени забрани за използване на пестициди, следва да се осигури ефективен контрол от страна на отговорните институции – МОСВ.
Териториален обхват	В ЗЗ и ЗТ в ареала на вида.
Приоритет	висок
Времева рамка	1-10-та година
Индикатор за изпълнение	Намаляващ брой нарушения свързани с използването на пестициди в ЗЗ и ЗТ.

Дейност 7.1.6 Въвеждане на забрани за освобождаване на птици от вида Тракийски кеклик в ареала на Планински кеклик.	
Описание	Предвидени са законодателни мерки свързани с безконтролните разселвания на тракийски кеклици в местообитанията на балкански кеклици. Основните заплахи за балканския кеклик от разселване на тракийски кеклици в неговите местообитания е свързано с възможна хибридизация на двата вида и пренос на заболявания евентуално от фермените към дивата популация. Тук не става въпрос за естествените хибридни зони известни от миналото, а за опасност от създаване на нови хибридни зони в резултат от неконтролирано разселване.
Териториален обхват	ПРИЛОЖЕНИЕ 8 към Плана.
Приоритет	висок
Времева рамка	1-5-та година
Индикатор за изпълнение	Въведени промени в Закона за лова и опазване на дивеча и Правилника за неговото приложение. Изменения на ЗЛОД и ППЗЛОД, като в глава IV Стопанисване и опазване на дивеча, Раздел I – Стопанисване на дивеча на ППЗЛОД, в член 52, да се въведе нова алинея, преди алинея 1, която да гласи: „Разселването на фермено произведен дивеч се осъществява само и единствено в рамките на естествения ареал на видовете обект на разселване в Република България“.

----- www.eufunds.bg -----

Проект № BG16M1OP002-3.020-0006-C01 „Изготвяне на План за действие за вида Планински кеклик (*Alectoris graeca graeca*, Meisner, 1804)“, финансиран по Оперативна програма „Околна среда 2014 – 2020 г.“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския фонд за регионално развитие.

7.2 Пряко опазване и възстановяване на вида и местообитанията му

7.2.1. Поддържане на качествени местообитания в целия ареал на вида.

Дейност 7.2.1.1 Запазване на мерите/пасищата и ливадите в защитените територии в ареала на вида, без промяна на вида и/или начина им на трайно ползване като такива.	
Описание	Необходимо е осъществяването на стриктен контрол от РИОСВ, МОСВ, МЗХ, ДПП, ДНП по спазване режимите на заповедите на ЗТ.
Териториален обхват	Защитените територии в ареала на вида където в режимите на защитените територии не е забранена промяна на предназначението и НТП на имотите.
Приоритет	Висок
Времева рамка	1-10-та година.
Индикатор за изпълнение	Площта на тревните съобщества в ареала на разпространение не е намалял с повече от 1%.

Дейност 7.2.1.2 Изпълнение на мерки по НПРД, предвидени за мерите/пасищата, ливадите и обработваемите земи и свързаните с тях култури във Защитените зони в ареала на вида.	
Описание	<p>Стриктно прилагане на:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Мярка 32 - Подобряване/поддържане на природозащитното състояние на тревни типове природни местообитания чрез екологосъобразно управление на пасищни и ливадни системи; - Мярка 37 - Подобряване на състоянието на местообитанията на видове птици чрез прилагане на и преминаване към биологично земеделие; - Мярка 40 - Поддържане и подобряване на елементите на зелената инфраструктура в местообитанията на защитени видове птици в обработваеми земи; - Мярка 41 - Поддържане и подобряване на местообитанията на защитени видове птици в обработваеми земи чрез разнообразяване на отглежданите културите. - Мярка 44 - Подобряване на състоянието на местообитанията на видовете чрез прилагане

----- www.eufunds.bg -----

	на и преминаване към биологично земеделие.
Териториален обхват	<p>Защитени зони, както следва:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Мярка 32: BG0000113, BG0000209, BG0000332, BG0000399, BG0000494, BG0000495, BG0002002, BG0002003, BG0002005, BG0002053, BG0002054, BG0002058, BG0002063, BG0002072, BG0002073, BG0002076, BG0002078, BG0002079, BG0002084, BG0002098, BG0002105, BG0002107, BG0002109, BG0002113 - Марка 37: BG0000113, BG0000209, BG0000332, BG0000399, BG0002002, BG0002003, BG0002005, BG0002053, BG0002054, BG0002058, BG0002063, BG0002072, BG0002073, BG0002076, BG0002078, BG0002079, BG0002084, BG0002098, BG0002105, BG0002107, BG0002109, BG0002113; - Мярка 40: BG0000113, BG0000332, BG0000399, BG0002002, BG0002003, BG0002005, BG0002009, BG0002053, BG0002054, BG0002058, BG0002063, BG0002072, BG0002073, BG0002076, BG0002078, BG0002079, BG0002084, BG0002098, BG0002105, BG0002107, BG0002109, BG0002113; - Мярка 41: BG0000113, BG0000332, BG0000399, BG0002002, BG0002003, BG0002005, BG0002053, BG0002054, BG0002058, BG0002063, BG0002072, BG0002073, BG0002076, BG0002078, BG0002079, BG0002084, BG0002098, BG0002105, BG0002107, BG0002109, BG0002113; - Мярка 44: BG0000113, BG0000332, BG0000399, BG0002002, BG0002003, BG0002005, BG0002053, BG0002054, BG0002058, BG0002063, BG0002072,

----- www.eufunds.bg -----

Проект № BG16M1OP002-3.020-0006-C01 „Изготвяне на План за действие за вида Планински кеклик (*Alectoris graeca graeca*, Meisner, 1804)“, финансиран по Оперативна програма „Околна среда 2014 – 2020 г.“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския фонд за регионално развитие.

	BG0002073, BG0002076, BG0002078, BG0002079, BG0002084, BG0002098, BG0002105, BG0002107, BG0002109, BG0002113.
Приоритет	висок
Времева рамка	1-10-та година.
Индикатор за изпълнение	Изпълнени 5 бр. мерки от НПРД за 33.

Дейност 7.2.1.3 Осигуряване на постоянни източници на вода в териториалния обхват на настоящият План.	
Описание	<p>Дейности насочени към:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Проучвания за определяне на значими и териториално разпределени водоизточници в ареала на вида; - Създаване на мрежа от водоизточници на идентифицираните места – ремонт на стари чешми, резервоари с вода, големи локви и др.
Териториален обхват	Териториалният обхват на Плана.
Приоритет	висок
Времева рамка	1-10-та година.
Индикатор за изпълнение	Възстановени минимум 300 бр. водни източници в ареала на вида.

7.2.2. Изпълнение на мерки за контрол на наземни хищници в гнездовите местообитания на вида.

Дейност 7.2.2 Изпълнение на мерки за контрол на наземни хищници в гнездовите местообитания на вида.	
Описание	<p>Определено всички съвременни проучвания сочат хищничеството като една от основните причини за загуба на птици, особено на фермено произведени и разселени в природата.</p> <p>В тази връзка, в бъдеще там, където ще стартират възстановителни програми, с цел да се намали ловната преса на хищните бозайници върху фермените птици е възможно, да се контролира запаса на хищните бозайници – обект на лов, преди разселването в конкретни райони.</p>

----- www.eufunds.bg -----

Териториален обхват	В териториалният обхват на Дейност 7.2.3.2.
Приоритет	висок
Времева рамка	1-10-та година.
Индикатор за изпълнение	Издадени разрешителни за индивидуално ловуване на хищни бозайници – обект на лов, в районите където се планират разселвания на балкански кеклици.

7.2.3.Програми/проекти за възстановяване и/или подобряване на състоянието на популацията.

Дейност 7.2.3.1 Създаване на условия за производство на птици в при полусвободно отглеждане.	
Описание	<ul style="list-style-type: none"> - Дооборудване, разширение и повишаване на капацитета на съществуващ център в ПП „Врачански Балкан“; - Създаване на 2 бр. нови регионални центрове за производство на птици от Планински кеклик в условия на полусвободно отглеждане, при използване на методология на ДПП „Врачански Балкан“.
Териториален обхват	ПП „Сините камъни“; ПП „Врачански Балкан“, ЛРД – Гоце Делчев.
Приоритет	висок
Времева рамка	1-5-та година
Индикатор за изпълнение	Дооборудване и разширяване на съществуващ център. Създадени 2 бр. нови центрове.

Дейност 7.2.3.2 Разработване на Програми за повторно въвеждане и възстановяване на популации на вида (възстановителни програми), чрез разселване на полусвободно отгледани птици от изградените центрове.	
Описание	<p>Дейността включва:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Провеждане на проучвания за определяне на подходящи местообитания във ЗЗ и ЗТ в ареала на вида; - Разработване на Програми за възстановяване с прилагане на разработена методология и технология за разселване на птици – борба с хищници, сезони на разселване, подхранване, опазване, мониторинг, телеметрия, оцеляемост, адаптивност и др.,

----- www.eufunds.bg -----

	вкл. технологично и материално обезпечаване (предаватели, проследяващи устройства, софтуер и др.)
Териториален обхват	<ul style="list-style-type: none"> - В ЗЗ и ЗТ от ареала на вида с изключение на НП предимно в природни местообитания 8110, 8120, 8220, 8210, 4060 и 4090; - В определени с проучване природни местообитания отговарящи на изискванията на вида.
Приоритет	висок
Времева рамка	1-10-та година
Индикатор за изпълнение	Оцеляване на над 15% от освободените птици.

7.2.4. Увеличаване на естествената хранителна база на вида.

Дейност 7.2.4.1. Създаване и поддържане на дивечови ниви за осигуряване на храна за зимуване на птиците.	
Описание	Създаване на дивечови ниви, които следва да бъдат единствено на територии с НТП – „Нива“, „Изоставена нива“ и/или различен от „пасище“ „ливада“, „мера“. Площите на нивите следва да са до 1 дка.
Териториален обхват	Определен с Дейност 7.2.3.2.
Приоритет	среден
Времева рамка	1-5-та година.
Индикатор за изпълнение	Създадени минимум 40 бр. дивечови ниви (до 1 дка. всяка) в зимните местообитания на вида.

Дейност 7.2.4.2. Създаване и поддържане на зимни места за хранене и подслон на птиците.	
Описание	Създаване и поддържане на зимни места за хранене и подслон на птиците в райони, където липсват естествени (скални или др.) убежища, сезонно използвани кошари, изоставени постройки и др. Местата следва да бъдат предварително проучени и съгласувани. На тези места следва да се осигури и зимно подхранване с близки до естествената хранителна база – семена и фуражи, както и да се

----- www.eufunds.bg -----

	изградят леки укрития за подслон на птиците.
Териториален обхват	ПП, където попадат части от естествения ареал на вида в България и останалите райони определени в обхвата на дейност 7.2.3.2.
Приоритет	висок
Времева рамка	1-10-та година
Индикатор за изпълнение	Създадени минимум 60 бр. зимни убежища и хранилки за зимно подхранване.

Дейност 7.2.4.3. Идентифициране на сезонно ползвани кошари, постройки и др. в зимните местообитанията на вида и осигуряване на зимно подхранване в района.	
Описание	Идентифициране на сезонно ползвани кошари, постройки и др. в местообитанията на вида и осигуряване на зимно подхранване в районите на местообитанията. На тези места следва да се осигури зимно подхранване – двукратно през зимните месеци.
Териториален обхват	ПП, където попада част от естествения ареал на вида в България и останалите райони определени в обхвата на дейност 7.2.3.2.
Приоритет	среден
Времева рамка	1-10-та година
Индикатор за изпълнение	Идентифицирани сезонно ползвани кошари, постройки и др. в местообитанията на вида и осигурено двукратно през зимните месеци зимно подхранване в районите на местообитанията.

7.3 Изследвания и мониторинг

Дейност 7.3.1. Мониторинг на вида в най-значимите местообитания на Планински кеклик.	
Описание	Постоянен мониторинг на вида, който да се извършва от дирекциите на Националните и природни паркове, бъдещите управляващи 33 структури, ловно-рибарски сдружения и НПО с налични местообитания и популация на вида планински кеклик. В определени моделни райони на територията на страната с установено присъствие на вида да се води постоянен мониторинг с цел

----- www.eufunds.bg -----

Проект № BG16M1OP002-3.020-0006-C01 „Изготвяне на План за действие за вида Планински кеклик (*Alectoris graeca graeca*, Meisner, 1804)“, финансиран по Оперативна програма „Околна среда 2014 – 2020 г.“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския фонд за регионално развитие.

	изясняване на факторите водещи до намаляване на популацията, както и положително въздействащите фактори.
Териториален обхват	Териториалният обхват на Плана
Приоритет	среден
Времева рамка	1-10-та година
Индикатор за изпълнение	Установени гнездова плътност в различни местообитания и фактори, които могат да въздействат върху популацията.

Дейност 7.3.2. Проучване на числеността на популацията на планински кеклик по ловни райони (сдружения).	
Описание	Според наличните данни може да се направи извода, че числеността на популацията на вида в ловните райони не е достатъчно изследвана. Предвидено е провеждане на проучвания за установяване на числеността на популацията на вида в тези територии.
Териториален обхват	Териториалният обхват на Плана.
Приоритет	среден
Времева рамка	1-10-та година
Индикатор за изпълнение	Проучена численост на популацията на вида в ловните райони.

Дейност 7.3.3 Извършване на специализирани проучвания върху хабитатните предпочитания, лимитиращите фактори, влиянието на „тесните места“ върху популациите на вида.	
Описание	Проучване на факторите, определящи размера на популацията в различните части на ареала на вида в България. Установяване на лимитиращите фактори и влиянието на „тесните места“ върху популациите.
Териториален обхват	Териториалният обхват на Плана.
Приоритет	висок
Времева рамка	1-5-та година
Индикатор за изпълнение	Публикувани научни проучвания – статии, магистърски и докторски тези.

Дейност 7.3.4. Проучване на стари и актуални зони на хибридизация с Тракийски кеклик.	
Описание	Провеждане на проучвания в местата с известни хибридни зони от миналото, както и проверка на места с данни за разселване на тракийски кеклици в ареала на Планински кеклик за установяване на хибридизация между двата вида.
Териториален обхват	Териториалният обхват на Приложение към дейност 7.1.6.
Приоритет	висок
Времева рамка	1-5-та година
Индикатор за изпълнение	Данни и доказателства за наличие/отсъствие на хибридни зони и актуализация на Приложение 8 към дейност 7.1.6.

Дейност 7.3.5 Генетичен мониторинг на популацията	
Описание	Проучване на генетичната принадлежност на Българската популация на балканския кеклик, чрез извършване на генетични анализи, от различни части на ареала на вида в България.
Териториален обхват	Териториалният обхват на Плана.
Приоритет	висок
Времева рамка	1-10-та година
Индикатор за изпълнение	Установена подвидова принадлежност на вида у нас, чрез генетични проучвания. Резултатите да бъдат публикувани в научни доклади и др.

Дейност 7.3.6 Провеждане на цялостен мониторинг и оценка на Плана.	
Описание	Проследяване изпълнението на дейностите, заложи в Плана на 5 години. Получените данни се докладват в МОСВ. В точка „Мониторинг и оценка на Плана“ са посочени конкретни параметри и години за мониторинг на всяка една от дейностите.
Териториален обхват	Териториалният обхват на Плана.
Приоритет	висок
Времева рамка	4-5-та година; 9-10-та година.
Индикатор за изпълнение	Проведени цялостен анализ и оценка на извършените дейности по матрицата за мониторинг и оценка на Плана.

----- www.eufunds.bg -----

Проект № BG16M1OP002-3.020-0006-C01 „Изготвяне на План за действие за вида Планински кеклик (*Alectoris graeca graeca*, Meisner, 1804)“, финансиран по Оперативна програма „Околна среда 2014 – 2020 г.“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския фонд за регионално развитие.

7.4. Повишаване осведомеността, природозащитната култура и уменията за опазване на вида

Дейност 7.4.1 Организиране и провеждане на информационни кампании сред ловни дружества, животновъди и др. от целевите райони.	
Описание	Провеждане на регулярни кампании/събития за повишаване на осведомеността относно биологията и значението на вида сред ловните дружества, животновъди и др. Общо над 1000 човека на година участват в организираните локални събития, посветени на вида или са информирани чрез местни медии (интернет, телевизия, радио, пресмедии) за значението на вида и мерките за неговото опазване.
Териториален обхват	Национален
Приоритет	висок
Времева рамка	1-10-та година.
Индикатор за изпълнение	Създаване на положително отношение на общо 1000 човека на локално ниво към Планински кеклик и активното въвличане на заинтересованите страни в процесите на неговото опазване.

Дейност 7.4.2 Изготвяне и разпространение на печатни материали.	
Описание	Създаване и разпространение на информационни материали (книги, стикери, брошури, дипляни и др.), както и на брендиращи с Планински кеклик текстилни и други комуникационни материали (тениски, бутилки, шапки, флаш памет, раници и др.).
Териториален обхват	В областните и общинските градове от териториалния обхват на Плана.
Приоритет	среден
Времева рамка	3-4-та година
Индикатор за изпълнение	Произведени и разпространени 10 вида информационни и комуникационни материали в тираж над 10 000 бр.

----- www.eufunds.bg -----

Проект № BG16M1OP002-3.020-0006-C01 „Изготвяне на План за действие за вида Планински кеклик (*Alectoris graeca graeca*, Meisner, 1804)“, финансиран по Оперативна програма „Околна среда 2014 – 2020 г.“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския фонд за регионално развитие.

Дейност 7.4.3 Създаване на информационен, обучителен, научен и координационен център за опазване и възстановяване на популацията на вида.	
Описание	Създаване на информационен и координационен център, който да координира и оказва помощ в разработването и прилагането на бъдещи възстановителни програми на вида.
Териториален обхват	ПП „Врачански Балкан“
Приоритет	висок
Времева рамка	1-5-та година
Индикатор за изпълнение	Стартиране на дейности по информационни кампании, обучения, научни проучвания и координация на разселванията на балкански кеклици в бъдеще.

Дейност 7.4.4 Разработване на информационни инструменти за сайтове за ловни дружинки, животновъди, офроуд клубове, туристически сайтове за пешеходен туризъм и др.	
Описание	Използване на модерната медийна среда и web базирани инструменти, с цел популяризиране на добрите практики при посещение на защитените територии и зони по време на размножителния период на планински кеклик, запознаване със съответните режими и норми и др.
Териториален обхват	Национален
Приоритет	нисък
Времева рамка	1-10-та година
Индикатор за изпълнение	Разработени web инструменти за вграждане в сайтове, социални мрежи и др. на информация за режими и поведение при посещение на защитени зони и защитени територии.

7. 5. Адаптивни и смекчаващи мерки

Дейност 7.5.1 Създаване и координация на Балканска работна група от експерти за опазване на балканската популация на Планински кеклик.	
Описание	Идентифицирани концентрации на популациите от България, Гърция, Северна Македония, Сърбия и др. страни от Балканския ареал на разпространение

----- www.eufunds.bg -----

Проект № BG16M1OP002-3.020-0006-C01 „Изготвяне на План за действие за вида Планински кеклик (*Alectoris graeca graeca*, Meisner, 1804)“, финансиран по Оперативна програма „Околна среда 2014 – 2020 г.“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския фонд за регионално развитие.

	на вида. Привличане на експерти от научните среди на тези страни за обмяна на опит, организиране и участие в конференции, обмяна на добри практики, методологии и др.
Териториален обхват	Държави от Балкански полуостров.
Приоритет	нисък
Времева рамка	1-10тата година
Индикатор за изпълнение	Получена от балканските държави ценна информация за развитието на балканската популация, установени добри практики и др.

Дейност 7.5.2 Поддържане на добро международно сътрудничеството с работещите по опазването на Планински кеклик (<i>Alectoris graeca</i>) специалисти от Европа.	
Описание	Ще се работи за постигне по-висока ефективност и координация на дейностите по опазване на Планинския кеклик в държавите от европейския ареал на разпространение чрез обмяна на опит и информация, и чрез съвместни проекти. Ще се поддържа добро международно ниво на работа по отношение на методите за изследването и опазването на вида, усвояването и споделянето на добри практики и др.
Териториален обхват	Международен
Приоритет	среден
Времева рамка	1-10-та година
Индикатор за изпълнение	Поддържане на мейлинг група, посветена на опазването на вида, поне 10 участия в международни конференции, уебинари и организиране на една международна конференция.

8. МОНИТОРИНГ И ОЦЕНКА НА ПЛАНА

	Цел	Обхват	Показател	Периодичност на наблюденията	Отговорност за осъществяване на мониторинг			Съхраняване на информацията
					организиране	провеждане	финансиране	
8.1	Законодателни и управленчески действия							
8.1.1	Актуализиране на Стандартните Natura 2000 формуляри в които вида е предмет на опазване. Редактиране на база данни на ИАОС	Всички Natura зони, в които вида е предмет на опазване.	Актуализирани Стандартни Natura 2000 формуляри в които вида се е предмет на опазване.	1-5 година	МОСВ	НСЗП/МОСВ	МОСВ	МОСВ
8.1.2	Приоритетно разработване на Планове за управление на зоните от Natura 2000, в ареала на разпространение на вида, където той е предмет на опазване.	Всички Natura 33	Разработени с приоритет планове за управление на Защитени зони по Директивата за птиците, където видът е предмет на опазване.	1-10 година	МОСВ	НСЗП/МОСВ	МОСВ	МОСВ
8.1.3	Промени в Планове за управление на защитени територии и Ловно-стопански планове, свързани с опазването на вида, попадащи в териториалният обхват на настоящият План.	Три Национални (Централен Балкан, Рила и Пирин) и шест природни паркове (Врачански Балкан, Българка, Сините камъни, Витоша, Рилски манастир и Беласица), попадащи в ареала на вида.	Промени в действащи Планове за управление на защитени територии с включени мерки за опазване на вида.	1-10 година	МОСВ, МЗХ	МОСВ, МЗХ	МОСВ, МЗХ	МОСВ, МЗХ

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
Европейски фонд за регионално развитие

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
„ОКОЛНА СРЕДА“ 2014 – 2020 г.

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
ОКОЛНА СРЕДА

8.1.4	Приемане на нормативен акт, с който се въвеждат работещи схеми за поддържане на пасищата в благоприятно състояние като местообитания на Планински кеклик.	Териториалният обхват на Плана.	Въведена работеща схема за поддържане на пасищата в благоприятно състояние.	1-10 та година	МЗХ	МЗХ	МЗХ, МОСВ	МЗХ
8.1.5	Мерки свързани с ограничаване на употребата на пестициди	В ЗЗ и ЗТ в ареала на вида.	Намаляващ брой нарушения свързани с използването на пестициди в ЗЗ.	1-10 година	МЗХ	МЗХ	МЗХ, МОСВ	МЗХ
8.1.6	Въвеждане на забрани за освобождаване на птици от вида Тракийски кеклик в ареала на планинския кеклик.	Приложение 8 към Плана	Изменения на ЗЛОД и ППЗЛОД, като в глава IV Стопанисване и опазване на дивеча, Раздел I – Стопанисване на дивеча на ППЗЛОД, в член 52, да се въведе нова алинея, преди алинея 1, която да гласи: „Разселването на фермено произведен дивеч се осъществява само и единствено в рамките на естествения ареал на видовете обект на разселване в Република България“.	1-5 година	МЗХ	МЗХ	МЗХ	МЗХ
8.2	Пряко опазване и възстановяване на вида и местообитанията му							
8.2.1.	Поддържане на качествени местообитания в целия ареал на вида.							
8.2.1.1	Запазване на мерите/пасищата/ливадите без промяна на вида и/или начина им на трайно ползване като такива	Защитените територии в ареала на вида	Площта на тревните съобщества в ареала на разпространение не е намалял с повече от 1 %.	1-10 година	МОСВ, МЗХ, ДПП, ДНП	МОСВ, МЗХ, ДПП, ДНП	МОСВ, МЗХ,	МОСВ, МЗХ
8.2.1.2	Изпълнение на мерки по НПРД предвидени за мерите/пасищата, ливадите и обработваемите земи и свързаните с тях култури в ЗЗ в ареала на вида.	Защитени зони по мерки отразени в Дейност 7.2.1.2	Изпълнени 5 бр. мерки от НПРД.	1-10 та година	МОСВ, МЗХ	МОСВ, МЗХ	МОСВ, МЗХ	МОСВ, МЗХ

----- www.eufunds.bg -----

Проект № BG16M1OP002-3.020-0006-C01 „Изготвяне на План за действие за вида Планински кеклик (*Alectoris graeca graeca*, Meisner, 1804)“, финансиран по Оперативна програма „Околна среда 2014 – 2020 г.“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския фонд за регионално развитие.

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
Европейски фонд за регионално развитие

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
„ОКОЛНА СРЕДА“ 2014 – 2020 г.

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
ОКОЛНА СРЕДА

8.2.1.3	Осигуряване на постоянни източници на вода в териториалния обхват на настоящият План.	Териториалният обхват на плана.	Възстановени минимум 300 бр. водни източници в ареала на вида.	1-10 та година.	МОСВ	ДПП, ДНП, общини, НПО, ЛРД, държавни предприятия	МОСВ	МОСВ
8.2.2.	Изпълнение на мерки за контрол на наземни хищници гнездовите местообитания на вида.	В териториалният обхват на Дейност 7.2.3.2	Издадени разрешителни за индивидуално ловуване на хищни бозайници – обект на лов, в районите където се планират разселвания на планински кеклици.	1-10 та година.	МЗХ, ловно-рибарски дружества	МЗХ, НПО, ловно-рибарски дружества, държавни предприятия	МОСВ/МЗХ, ловно-рибарски дружества	МЗХ, ловно-рибарски дружества
8.2.3	Програми/проекти за възстановяване и/или подобряване на състоянието на популацията.							
8.2.3.1	Създаване на условия за производство на птици в условия на полусвободно отглеждане.	ДПП „Сините камъни“; ЛРД – Гоце Делчев; ДПП „Врачански Балкан“.	Дооборудване и разширяване на съществуващ център. Създадени 2 бр. нови центъра;	1-5 –та година	ДПП „Сините камъни“; ЛРД – Гоце Делчев ; ДПП „Врачански Балкан“.	ДПП „Сините камъни“; ЛРД – Гоце Делчев; ДПП „Врачански Балкан“, НПО, държавни предприятия	МОСВ	ПП „Сините камъни“; ЛРД – Гоце Делчев; ПП „Врачански Балкан“, МОСВ
8.2.3.2	Разработване на Програми за повторно въвеждане и възстановяване на популации на вида (възстановителни програми), чрез разселване на полусвободно отгледани птици от изградените центрове.	33 и 3Т от ареал на вида в местообитания – 8110,8120,8220,8210 ,4060,4090, както и предварително проучени райони.	Разработени възстановителни програми. Оцеляемост на освободените птици над 15 %	1-10 та година	МОСВ, МЗХ, НПО, Научни организации	МОСВ, МЗХ, НПО, Научни организации	МОСВ	МОСВ, МЗХ, НПО, Научни организации

----- www.eufunds.bg -----

Проект № BG16M1OP002-3.020-0006-C01 „Изготвяне на План за действие за вида Планински кеклик (*Alectoris graeca graeca*, Meisner, 1804)“, финансиран по Оперативна програма „Околна среда 2014 – 2020 г.“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския фонд за регионално развитие.

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
Европейски фонд за регионално развитие

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
„ОКОЛНА СРЕДА“ 2014 – 2020 г.

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
ОКОЛНА СРЕДА

8.2.4.	Увеличаване на естествената хранителна база на вида.							
8.2.4.1	Създаване и поддържане на дивечови ниви за осигуряване на храна за зимуване на птиците.	Определен с Дейност 7.2.3.2	Създадени минимум 40 бр. дивечови ниви в зимните местообитания на вида.	1-5-та година.	НПО, ловни организации, ДПП	НПО, ловни организации, ДПП	МОСВ, МЗХ	НПО, ЛРД, ДПП, МОСВ, МЗХ
8.2.4.2.	Създаване и поддържане на зимни места за хранене и подслон на птиците.	ДПП, където попадат част от естествения ареал на вида в България и райони в обхвата на дейност 7.2.3.2	Създадени минимум 60 бр. зимни убежища и хранилки за зимно подхранване.	1-10 та година	ДПП, ЛРД	ДПП, ЛРД, НПО	МОСВ, МЗХ	ЛРД, ДПП, МОСВ, МЗХ
8.2.4.3.	Идентифициране на сезонно ползвани кошари, постройки и др. в зимните местообитанията на вида и осигуряване на зимно подхранване в района.	ДПП, където попадат част от естествения ареал на вида в България и райони в обхвата на дейност 7.2.3.2	Идентифицирани сезонно ползвани кошари, постройки и др. в местообитанията на вида и осигурено двукратно през зимните месеци зимно подхранване в районите на местообитанията	1-10 та година	ДПП, ЛРД	ДПП, ЛРД, НПО	МОСВ, МЗХ	ЛРД, ДПП, МОСВ, МЗХ
8.3	Изследвания и мониторинг							
8.3.1.	Мониторинг на вида в най-значимите местообитания на Планински кеклик.	Териториалният обхват на плана.	Установени гнездова плътност в различни местообитания и фактори, които могат да въздействат върху популацията.	1-10-та година	ДПП, ДНП, ЛРД	ДПП, ДНП, НПО, ЛРД	МОСВ, МЗХ	ЛРД, ДПП, ДНП, МОСВ, МЗХ
8.3.2.	Проучване на числеността на популацията на планински кеклик по ловни райони (сдружения).	Териториалният обхват на Плана.	Проучена численост на популацията в ловните райони.	1-10 година	ЛРД	НПО ЛРД	МОСВ МЗХ	ЛРД, МОСВ, МЗХ.

----- www.eufunds.bg -----

Проект № BG16M1OP002-3.020-0006-C01 „Изготвяне на План за действие за вида Планински кеклик (*Alectoris graeca graeca*, Meisner, 1804)“, финансиран по Оперативна програма „Околна среда 2014 – 2020 г.“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския фонд за регионално развитие.

8.3.3	Извършване на специализирани проучвания върху хабитатните предпочитания, лимитиращите фактори, влиянието на „тесните места“ върху популациите на вида.	Национални и природни паркове чийто територии попадат в естествения ареал на вида, както и някои Натура зони в ареала на вида.	Публикувани научни проучвания – статии, магистърски и докторски тези.	1-5-та година	ДПП, ДНП, ЛРД, Научни организации	ДПП, ДНП, ЛРД, Научни организации	МОСВ, МЗХ	ЛРД, ДПП, ДНП, МОСВ, МЗХ, Научни организации.
8.3.4.	Определяне на актуални зони на хибридизация с Тракийски кеклик	Териториалният обхват на приложение към Дейност 7.1.6	Данни и доказателства за наличие/отсъствие на хибридни зони.	1-5 година	МОСВ, Научни организации	НПО, ЛРД, Научни организации,	МОСВ, МЗХ	МОСВ, НПО, ЛРД
8.3.5	Генетичен мониторинг на популацията	Териториален обхват на плана.	Установяване на подвидовата принадлежност на вида у нас, чрез генетични проучвания. Резултатите да бъдат публикувани в научни доклади и др.	1-10 година	Научни организации и ЛТУ	Научни организации ЛТУ	МОСВ	Научни организации и институти МОСВ
8.3.6	Провеждане на цялостен мониторинг и оценка на Плана.	Териториален обхват на плана.	Проведени цялостен анализ и оценка на извършените дейностите по матрицата за мониторинг и оценка на Плана.	4-5 та година; 9-10 – та година	МОСВ	МОСВ, НПО	МОСВ	МОСВ, НПО

8.4	Повишаване осведомеността, природозащитната култура и уменията за опазване на вида							
8.4.1	Организиране и провеждане на информационни кампании сред ловни дружества, животновъди и др. от целевите райони.	Национален	Създаване на положително отношение на общо 1000 човека на локално ниво към Планински кеклик и активното въвличане на местните общности в неговото опазване.	1-10 та година	НПО, ДПП, ДНП, ЛРД	НПО, ДПП, ДНП, ЛРД	МОСВ	НПО, МОСВ, ДПП, ДНП
8.4.2	Изготвяне и разпространени печатни материали.	В областните и общинските градове от териториалният обхват на плана.	Произведени и разпространени 10 вида информационни и комуникационни материали в тираж над 10 000 бр.	3-4 та година	НПО, ДПП, ДНП, ЛРД	НПО, ДПП, ДНП, ЛРД	МОСВ	НПО, МОСВ, ДПП, ДНП, ЛРД
8.4.3	Създаване на информационен, обучителен, научен и координационен център за опазване и възстановяване на популацията на вида.	ПП „Врачански Балкан“	Стартиране на дейности по информационни кампании, обучения, научни проучвания и координация на разселванията на планински кеклици в бъдеще.	1-5 –та година	ДПП „Врачански Балкан“	ДПП „Врачански Балкан“, НПО	МОСВ	ДПП „Врачански Балкан“, МОСВ

8.4.4	Разработване на информационни инструменти за сайтове за ловни дружинки, животновъди, офроуд клубове, туристически сайтове за пешеходен туризъм и др.	Национален	Разработени web инструменти за вграждане в сайтове, социални мрежи и др. на информация за режими и поведение при посещение на защитени зони и защитени територии.	1-10 та година	НПО, Научни организации, ЛРД	НПО, Научни организации, ЛРД	МОСВ	МОСВ,НПО, Научни организации, ЛРД
8.5	Адаптивни и смекчаващи мерки							
8.5.1	Създаване и Координация на балканската работна група от експерти за опазване на балканската популация на Планински (Балкански кеклик).	Държави от Балкански полуостров.	Получена от балканските държави ценна информация за развитието на балканската популация, установени добри практики и др.	1-10 та година	НПО, Научни организации, НЛРС - СЛРБ	НПО, Научни организации, НЛРС - СЛРБ	МОСВ	МОСВ,НПО, Научни организации, НЛРС - СЛРБ

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
Европейски фонд за регионално развитие

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
„ОКОЛНА СРЕДА“ 2014 – 2020 г.

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
ОКОЛНА СРЕДА

8.5.2	Поддържане на добро международно сътрудничеството с работещите по опазването на Планински кеклик специалисти от Европа.	Международен	Поддържане на мейлинг група, посветена на опазването на вида, поне 10 участия в международни конференции, уебинари и организиране на една международна конференция	1-10 та година	НПО, Научни организации, НЛРС - СЛРБ	НПО, Научни организации, НЛРС - СЛРБ	МОСВ	МОСВ,НПО, Научни организации, НЛРС - СЛРБ
-------	---	--------------	--	----------------	--------------------------------------	--------------------------------------	------	---

----- www.eufunds.bg -----

Проект № BG16M1OP002-3.020-0006-C01 „Изготвяне на План за действие за вида Планински кеклик (*Alectoris graeca graeca*, Meisner, 1804)“, финансиран по Оперативна програма „Околна среда 2014 – 2020 г.“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския фонд за регионално развитие.

9. ВРЕМЕВА РАМКА И ИНДИКАТИВЕН БЮДЖЕТ НА ПРИРОДОЗАЩИТНИТЕ ДЕЙНОСТИ

-	Дейности по цели	Разпределение на средствата във времето											Отговорник	
		2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	общо		
9.1	Законодателни и управленчески действия													
9.1.1	Актуализиране на Стандартните Natura 2000 формуляри в които вида е предмет на опазване. Редакция в базата данни на ИАОС за отстраняване на зони в които видът не е предмет на опазване.	X	X	X	X	X							-	МОСВ
9.1.2	Приоритетно разработване на Планове за управление на зоните от Natura 2000 в ареала на разпространение на вида, където той е предмет на опазване .	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	-	МОСВ
9.1.3	Промени в Планове за управление на защитени територии, свързани с опазване на вида, попадащи в териториалният обхват на настоящият План.	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	-	МОСВ, МЗХ
9.1.4	Приемане на нормативен акт, с който се въвеждат работещи схеми за поддържане на пасищата в благоприятно състояние като местообитания на Планински кеклик.	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	-	МЗХ

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
Европейски фонд за регионално развитие

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
„ОКОЛНА СРЕДА“ 2014 – 2020 г.

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
ОКОЛНА СРЕДА

9.1.5	Мерки свързани с ограничаване на употребата на пестициди	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	-	МЗХ	
9.1.6	Въвеждане на забрани за освобождаване на птици от вида Тракийски кеклик в ареала на планинския кеклик.	X	X	X	X	X							-	МЗХ	
9.2	Пряко опазване и възстановяване на вида и местообитанията му														
9.2.1.	Поддържане на качествени местообитания в целия ареал на вида.														
9.2.1.1	Запазване на мерите/пасищата/ливадите без промяна на вида и/или начина им на трайно ползване като такива	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	-	МОСВ, МЗХ, ДПП
9.2.1.2	Изпълнение на мерки по НПРД предвидени за мерите, пасищата, ливадите и обработваемите земи и свързаните с тях култури в защитените зони в ареала на Планинския кеклик.	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	-	МОСВ, МЗХ
9.2.1.3	Осигуряване на постоянни източници на вода в териториалния обхват на настоящият План.	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	950 000	МОСВ	
9.2.2.	Изпълнение на мерки за контрол на наземни хищници в гнездовите местообитания на вида.	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	60 000	МЗХ, ловно-рибарски дружества	

9.2.3	Програми/проекти за възстановяване и/или подобряване на състоянието на популацията.													
-------	---	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

----- www.eufunds.bg -----

Проект № BG16M1OP002-3.020-0006-C01 „Изготвяне на План за действие за вида Планински кеклик (*Alectoris graeca graeca*, Meisner, 1804)“, финансиран по Оперативна програма „Околна среда 2014 – 2020 г.“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския фонд за регионално развитие.

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
Европейски фонд за регионално развитие

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
„ОКОЛНА СРЕДА“ 2014 – 2020 г.

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
ОКОЛНА СРЕДА

9.2.3.1	Създаване на условия за производство на птици при условия на полусвободно отглеждане.	X	X	X	X	X						600 000	ДПП „Сините камъни“; ЛРД – Гоце Делчев; ДПП „Врачански Балкан“.
9.2.3.2	Разработване на Програми за повторно въвеждане в природата и възстановяване на популации на вида (възстановителни програми), чрез разселване на полусвободно отгледани птици от изградените центрове.	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	950 000	МОСВ, МЗХ, НПО, Научни организации
9.2.4.	Увеличаване на естествената хранителна база на вида.												
9.2.4.1	Създаване и поддържане на дивечови ниви за осигуряване на храна за зимуване на птиците.	X	X	X	X	X						40 000	НПО, ловни организации, ДПП
9.2.4.2.	Създаване и поддържане на зимни места за хранене и подслон на птиците.	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	20 000	ДПП, ловни организации
9.2.4.3.	Идентифициране на сезонно ползвани кошари, постройки и др. в зимните местообитанията на вида и осигуряване на зимно подхранване в района.	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	30 000	ДПП, ловни организации

9.3 Изследвания и мониторинг

----- www.eufunds.bg -----

Проект № BG16M1OP002-3.020-0006-C01 „Изготвяне на План за действие за вида Планински кеклик (*Alectoris graeca graeca*, Meisner, 1804)“, финансиран по Оперативна програма „Околна среда 2014 – 2020 г.“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския фонд за регионално развитие.

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
Европейски фонд за регионално развитие

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
„ОКОЛНА СРЕДА“ 2014 – 2020 г.

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
ОКОЛНА СРЕДА

9.3.1.	Мониторинг на вида в най-значимите местообитания на Планински кеклик.	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	30 000	ДПП, ДНП, ловни организации
9.3.2	Проучване на числеността на популацията на планински кеклик по ловни райони (сдружения).	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	80 000	ЛРД, НПО
9.3.3	Извършване на специализирани проучвания върху хабитатните предпочитания, лимитиращите фактори, влиянието на „тесните места“ върху популациите на вида.	X	X	X	X	X						60 000	ДПП, ДНП, ловни организации, Научни организации
9.3.4.	Проучване на стари и актуални зони на хибридизация с Тракийски кеклик	X	X	X	X	X						40 000	Научни организации, Ловни сдружения
9.3.5	Генетичен мониторинг на популацията	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	40 000	Научни организации и институти
9.3.6	Провеждане на цялостен мониторинг и оценка на Плана.				X	X				X	X	30 000	МОСВ
9.4	Повишаване осведомеността, природозащитната култура и уменията за опазване на вида												
9.4.1	Организиране и провеждане на информационни кампании сред ловни дружества, животновъди и др. от целевите райони.	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	60 000	НПО, ДПП, ДНП

----- www.eufunds.bg -----

Проект № BG16M1OP002-3.020-0006-C01 „Изготвяне на План за действие за вида Планински кеклик (*Alectoris graeca graeca*, Meisner, 1804)“, финансиран по Оперативна програма „Околна среда 2014 – 2020 г.“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския фонд за регионално развитие.

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
Европейски фонд за регионално развитие

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
„ОКОЛНА СРЕДА“ 2014 – 2020 г.

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
ОКОЛНА СРЕДА

9.4.2	Изготвяне и разпространени печатни материали.			X	X							60 000	НПО, ДПП, ДНП
9.4.3	Създаване на информационен, обучителен, научен и координационен център за опазване и възстановяване на популацията на вида.	X	X	X	X	X						90 000	ДПП „Врачански Балкан“
9.4.4.	Разработване на информационни инструменти за сайтове за ловни дружинки, животновъди, офроуд клубове, туристически сайтове за пешеходен туризъм и др.	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	НПО, Научни организации, Ловни организации
9.5	Адаптивни и смекчаващи мерки												
9.5.1	Създаване и координация на балканската работна група от експерти за опазване на балканската популация на Планински (Балкански) кеклик.	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	30 000	НПО, Научни организации, Ловни организации
9.5.2	Поддържане на добро международно сътрудничеството с работещите по опазването на Планински кеклик специалисти от Европа.	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	40 000	НПО, Научни организации, Ловни организации

Общ бюджет на Плана 3 225 000 лв.

----- www.eufunds.bg -----

Проект № BG16M1OP002-3.020-0006-C01 „Изготвяне на План за действие за вида Планински кеклик (*Alectoris graeca graeca*, Meisner, 1804)“, финансиран по Оперативна програма „Околна среда 2014 – 2020 г.“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския фонд за регионално развитие.

10. ПРИЛОЖЕНИЯ

Структура и съдържание на приложената в цифров вид информация, атрибутивна база данни и тематичните карти.

ПРИЛОЖЕНИЕ № 1. Списък на използваните съкращения

ПРИЛОЖЕНИЕ № 2. Библиография

ПРИЛОЖЕНИЕ № 3. Снимков материал

ПРИЛОЖЕНИЕ № 4. Кратки отчети по научни изследвания и проучвания, извършвани в хода на разработване на плана за действие на вида Планински кеклик (*Alectoris graeca graeca* (Meisner, 1804)).

ПРИЛОЖЕНИЕ № 5. Численост на Планинския кеклик по Защитени зони от Натура 2000

ПРИЛОЖЕНИЕ № 6. Данни за резселване на птици от вида тракийски кеклик (*Alectoris chukar*) на територията на Република България за периода 2004-2021 г.

ПРИЛОЖЕНИЕ № 7. Териториален обхват на Плана за действие за Планински кеклик

- Териториален обхват на Плана за действие за Планински кеклик по области и общини
- Карта pdf .file. Териториален обхват на Плана за действие за Планински кеклик

ПРИЛОЖЕНИЕ № 8. Карта рискови територии за хибридизация. Територии с ограничения за разселване на тракийски кеклик

ПРИЛОЖЕНИЕ № 9 Методика за мониторинг на планински кеклик (*Alectoris graeca*, Meisner 1804)).

ПРИЛОЖЕНИЕ № 10. Документи разработване План за действие за Планински кеклик

- Издание бр. 15 -12-12.04.2023 г. Наслука
- Обява Бенефициент публично място
- Обява вестник обществено обсъждане
- Писмо внасяне МОСВ
- Писмо-МОСВ-доработване
- Покана Обществено обсъждане
- Презентация Обществено обсъждане
- Протокол Обществено обсъждане
- Списък Обществено обсъждане
- Становище ДНП Централен Балкан
- Становище ЮЗДП
- Задание за разработване на План за действие за Планински кеклик 2018
- Становище НСЗП

----- www.eufunds.bg -----

Проект № BG16M1OP002-3.020-0006-C01 „Изготвяне на План за действие за вида Планински кеклик (*Alectoris graeca graeca*, Meisner, 1804)“, финансиран по Оперативна програма „Околна среда 2014 – 2020 г.“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския фонд за регионално развитие.

ПРИЛОЖЕНИЕ № 11. ЦИФРОВИ ДАННИ ПЛАН ЗА ДЕЙСТВИЕ

- ДОКЛАД ЗЕЛЕНИ БАЛКАНИ
- ИАОС ДАННИ
- Териториален обхват на план за действие *Alectoris_graeca*

shp.files

A_graeca_biblio_art12_2018
A_graeca_distr_art12_2018
A_graeca_distribution
A_graeca_distribution_zemlishta
A_graeca_observ_Action_plan_2021-2022
A_graeca_observ_art12_2018
A_graeca_observ_CBM_2020 (Мониторинг на обикновените видове птици)
A_graeca_observ_Donchev_BG_2007-2022
A_graeca_observ_Donchev_VBNP_1996-2006
Natura_2000_a_graeca_SDF